

STORTINGET

Innst. 259 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 36 S (2023–2024)

Innstilling fra justiskomiteen om Opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) Trygghet for alle

Til Stortinget

Sammendrag

I proposisjonen presenteres regjeringens opptappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner for perioden 2024–2028.

Opptappingsplanen omhandler vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner som rammer både voksne og barn. Planen inkluderer negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Planen omhandler også internettrelaterte overgrep mot barn, og inneholder i tillegg et eget kapittel om vold og overgrep i samiske samfunn.

Opptappingsplanen er delt inn i fem hovedinnsatsområder: helhetlig og samordnet innsats, forebygging, bistand og beskyttelse, straffefølgning samt vold og overgrep i samiske samfunn.

I kapittel 1 i proposisjonen redegjøres det for bakgrunnen for og målet med opptappingsplanen samt arbeidet med og rammene for planen. Det gis en oversikt over regjeringens satsing i budsjettet for 2024. Kapitlet beskriver videre risikofaktorer, omfang og konsekvenser av vold og overgrep. I tillegg gis det en oversikt over internasjonale forpliktelser og offentlige utredninger, undersøkelser og evalueringer som danner bakgrunn for opptappingsplanen. Det vises også til en rek-

ke andre arbeider fra regjeringen som opptappingsplanen skal ses i sammenheng med.

I kapittel 2 beskrives dagens situasjon, utfordringer og tiltak knyttet til samordning og overvåking av innsatsen mot vold og overgrep, herunder samordning på statlig, regionalt og kommunalt nivå, og involvering av frivilligheten i arbeidet. Internasjonalt samarbeid berøres også. Kapitlet omhandler videre innsats knyttet til forskning og statistikk, og til behovet for en helhetlig kriseberedskap når det gjelder arbeidet mot vold og overgrep. Det vises til proposisjonen for de tiltakene regjeringen foreslår i dette kapitlet.

I kapittel 3 beskrives dagens situasjon, utfordringer og tiltak i det forebyggende arbeidet. Tiltakene består av satsinger rettet mot tidlig og samordnet innsats, kompetanse i tjenestene og tilbud til voldsutøvere. Forebygging av vold og overgrep i frivillige organisasjoner og andre fritidsarenaer omtales også. Behovet for offentlig privat samarbeid, særlig i saker om internettrelaterte overgrep, løftes også. Det vises til proposisjonen for de tiltakene regjeringen foreslår i dette kapitlet.

I kapittel 4 tar departementet for seg dagens situasjon, utfordringer og regjeringens tiltak når det gjelder bistand til og beskyttelse av volds- og overgrepsutsatte. Tiltakene består av satsinger rettet mot bestemte tjenester, tiltak for å styrke samhandling mellom tjenestene, samt informasjonstiltak rettet mot befolkningen. Også utenriktjenestens konsulære bistand til borgere i utlandet omfattes. Risikovurderingsverktøy og politiets beskyttelsestiltak omtales avslutningsvis i kapitlet. Det vises til proposisjonen for de tiltakene regjeringen foreslår i dette kapitlet.

Kapittel 5 inneholder en beskrivelse av dagens situasjon, utfordringer og regjeringens tiltak knyttet til politiets arbeid med vold og overgrep, herunder anmeldel-

ser og etterforskning av sakene. Omtale av tilrettelagte avhør, vergemål og avhør av mindreårige mistenkte ved Statens barnehus inngår i kapittelet. RISK-modellen skal spres til alle politistrikt. Styrket rettssikkerhet for de aller minste barna og for personer med psykisk utviklingshemming løftes særskilt. Også seksuallovbrudd begått på digitale plattformer omtales. Hvordan konfliktråd brukes i saker om vold i nære relasjoner belyses, og det vises til arbeid knyttet til den nye voldserstatningsloven. Det vises til proposisjonen for de tiltakene regjeringen foreslår i dette kapittelet.

Kapittel 6 inneholder en beskrivelse av dagens situasjon, utfordringer og regjeringens tiltak knyttet til vold og overgrep i samiske samfunn. Kapittelet beskriver omfanget av vold og overgrep i samiske samfunn, og peker på mulige årsaker til at samer i større grad enn ikke-samer er volds- og overgrepsutsatt, og i mindre grad har tillit til politi og hjelpeapparat. Kapittelet løfter fram tiltak knyttet til forebygging, bistand og beskyttelse og straffeforfølgning, herunder opprettelsen av et samisk barnehus i Finnmark. Det vises til proposisjonen for de tiltakene regjeringen foreslår i dette kapittelet.

Kapittel 7 omhandler de budsjettmessige konsekvensene av opptrappingsplanen. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2024 en bevilgning på til sammen 127,2 mill. kroner til opptrappingsplanen. Også den foreslåtte bevilgningen på 250 mill. kroner til nye og styrkede tiltak relatert til Opptrappingsplan for psykisk helse (2023–2033), og den kommende forebyggings- og behandlingsreformen på rusfeltet i 2024, vil være relevant for innsatsen med å forebygge vold og overgrep og for å hjelpe voldsutsatte. Den foreslåtte bevilgningen til SAMINOR 3 på 30 mill. kroner vil bidra til økt kunnskap om vold og overgrep i den samiske befolkningen. Den foreslåtte bevilgningen i 2024 på 80 mill. kroner til regjeringens etterforskningsløft vil ha betydning for politiets arbeid med vold og overgrep. Innsatsen mot vold og overgrep skal trappes opp ytterligere i planperioden. Regjeringen vil rapportere årlig på status for tiltakene i opptrappingsplanen, og vil også sørge for at planen blir følgeevaluert.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ragnhild Male Hartviksen, Odd Harald Hovland og Hadia Tajik, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Sandra Borch og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen og lederen Helge André Njåstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Cato Brunvand Ellingsen, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til Prop. 36 S (2023–2024)

Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028).

Komiteen viser også til at den avholdt høring i saken 30. januar 2024.

Generelt om opptrappingsplanen

Komiteen viser til at retten til å leve et liv uten vold er en grunnleggende menneskerettighet, og at regjeringens fremste mål er å skape et trygt samfunn for alle, uten vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

Komiteen merker seg at opptrappingsplanen skal bidra til å virkeliggjøre regjeringens målsetting. Komiteen merker seg også at planen skal legge til rette for mer målrettet forebygging, bedre hjelp til og beskyttelse av utsatte, og mer effektiv straffeforfølgning og oppfølging av voldsutøvere.

Komiteen viser til at dette skal oppnås gjennom en mer helhetlig og samordnet politikk på området. Vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som rammes av flere ulike bestemmelser i straffeloven, og er blant lovbruddene som skal gis prioritet i straffesaksbehandlingen. Norge er også forpliktet gjennom internasjonale menneskerettighetskonvensjoner til å forebygge og bekjempe slik kriminalitet. Vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner er i tillegg et stort samfunns- og folkehelseproblem. Volden skaper utrygghet, kan gi helseutfordringer og tap av velferd, og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for en aktiv samfunnsdeltakelse. I ytterste konsekvens fører volden til tap av liv.

Komiteen viser til at de samfunnsøkonomiske kostnadene av vold i nære relasjoner er beregnet til 92,7 mrd. kroner i 2021. Kostnadene bæres av voldsutsatte, voldsutøvere, pårørende, arbeidsgivere, frivillig sektor og storsamfunnet. Gjennom i større grad å satse på forebyggende tiltak vil regjeringen redusere de menneskelige og samfunnsøkonomiske kostnadene ved vold i nære relasjoner.

Komiteen viser til at barn er avhengige av trygge omsorgspersoner og er på flere måter mer sårbare enn voksne. Derfor har barn, ifølge FNs konvensjon om barnets rettigheter, rett til beskyttelse og omsorg. Når det er foreldrene som utsetter barnet for vold eller overgrep, er sannsynligheten for avdekking og dermed hjelp betydelig mindre. Barn som utsettes for vold og overgrep, har økt risiko for å bli utsatt for vold også senere i livet. Det er et mål at barn og unge lærer tidlig hva som er lov og ikke, når det gjelder grenser rundt egen kropp og seksualitet. Her har foreldre, barnehagene og skolene en viktig oppgave. Alle barn skal gjøres kompetente til å kunne si ifra, og til å kunne be om hjelp, dersom de utsettes for vold og overgrep.

Komiteen merker seg at regjeringen vil arbeide for en trygg barndom for alle barn og unge, og at det særlig er behov for å styrke innsatsen når det gjelder vold mot de minste barna. Regjeringen vil også rette innsatsen mot overgrepene barn utsettes for på internett. Videre vil regjeringen gjennom denne opptrappingsplanen ha en særlig innsats rettet mot barn og unge som utøver, eller står i fare for å utøve, problematisk eller skadelig seksuell atferd.

Komiteen viser til at arbeidet for et mer likestilt samfunn er en viktig del av det voldsforebyggende arbeidet. Vold i nære relasjoner er både en årsak til og en konsekvens av manglende likestilling. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sin omfangsstudie fra 2023 om vold og overgrep i den norske befolkningen viser at alvorlig og gjentatt vold i nære relasjoner i størst grad rammer kvinner, og at denne volden er økende. Komiteen merker seg at rapporten videre viser at kvinner og menn utsettes for ulike former for vold. Menn utsettes oftere for alvorlig fysisk vold i det offentlige rom, mens kvinner i større grad enn menn utsettes for vold som regnes som særlig alvorlig: den gjentatte volden, vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep som voldtekt og digitale seksuelle krenkelser. Det er en overvekt av menn blant dem som utøver vold eller overgrep, men det er viktig å understreke at flertallet av menn ikke begår slike handlinger. Både FNs kvinnekommisjon og Istanbulkonvensjonens overvåkningsorgan GREVIO anbefaler at kjønnsdimensjonen tydeliggjøres i større grad i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Også NKVTS påpeker viktigheten av en slik tilnærming i sin omfangsundersøkelse og anbefaler at innsatser og tiltak som kan endre oppfattelser av normer rundt kjønn og kjønnsrelasjoner, styrkes. Et kjønnsperspektiv på volden omhandler også menns utsatthet. I tillegg til å være utsatte for vold i det offentlige rom, rammes også menn av vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Det er imidlertid også viktig å ta høyde for andre sosiale dimensjoner enn kjønnsdimensjonen. Volden kan variere i art og omfang mellom ulike sosiale dimensjoner i tillegg til kjønn, som for eksempel klasse, alder, etnisitet, funksjonsevne, kjønnsidentitet og seksuell orientering.

Komiteen merker seg at opptrappingsplanen omfatter flere former for vold som tidligere har vært behandlet i flere egne handlingsplaner og strategier. De ulike formene for vold og overgrep ses i denne planen i sammenheng, og det gis en samlet framstilling av utfordringer på feltet. Dette skal bidra til mer helhetlig forebygging og bekjempelse av vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner.

Komiteen viser til at opptrappingsplanen gir en oversikt over dagens situasjon og iverksatte tiltak, og angir strategier og regjeringens tiltak for å møte utfordringene og videreutvikle arbeidet. Komiteen viser til at

for å sikre kontinuitet i arbeidet mot vold og overgrep vil opptrappingsplanen også ta videre tiltak fra Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (2021–2024) Frihet fra vold og den nasjonale strategien for samordnet innsats Forebygging og bekjempelse av internettrelaterede overgrep mot barn (2021–2025). Komiteen merker seg at opptrappingsplanen vil styrke arbeidet som pågår gjennom handlingsplanen Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024).

Komiteen merker seg at opptrappingsplanen omhandler vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner som rammer både voksne og barn. Planen inkluderer negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Planen omhandler også internettrelaterede overgrep mot barn, og inneholder i tillegg et eget kapittel om vold og overgrep i samiske samfunn. Der ikke annet er oppgitt, vil bruken av begrepet «vold og overgrep» omfatte alle former for vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner som inngår i denne planen.

Komiteen merker seg at planen er utarbeidet av Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Kultur- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Utenriksdepartementet samt de respektive fagdirektoratene.

Komiteen viser til at det i arbeidet med opptrappingsplanen er innhentet en rekke innspill. Det har vært avholdt flere innspillmøter, herunder med et utvalg statsforvaltere og kommuner, med frivillig sektor og relevante arbeidslivsorganisasjoner, samt barne- og ungdomsorganisasjoner. Det er avholdt et eget innspillmøte på Sametinget om vold og overgrep i samiske samfunn, og gjennom Stine Sofies Stiftelse har barn som har opplevd vold eller overgrep, gitt innspill. Også relevante forskningsinstitusjoner, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) og Barneombudet har deltatt på innspillmøter til planen. Regjeringen har samarbeidet med Sametinget om utarbeidelsen av opptrappingsplanens kapittel 6 om vold og overgrep i samiske samfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at retten til å leve et liv uten vold er en grunnleggende rettighet og vårt fremste mål er å skape et trygt samfunn for alle, uten vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner og vold mot barn er alvorlig kriminalitet som har store konsekvenser for den som utsettes direkte og for den som lever i en tilværelse med vold. Dette er et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Barn og voksne skal ikke leve i utrygghet i sine

egne hjem i frykt for personer de i utgangspunktet anser som sine nærmeste. Det kan ikke godtas at for noen er borte best, fordi volden gjør hjemmet til et farlig sted. Alle skal ha friheten og muligheten til å leve trygge liv. Det er kun den som utøver vold som er ansvarlig for sine handlinger. Offentlige myndigheter har en forpliktelse til å beskytte enkeltmennesket og forebygge og bekjempe kriminalitet. Det fremgår både av norsk lovgivning og internasjonale konvensjoner.

Flertallet viser til at vold i nære relasjoner og vold mot barn ikke bare er fysisk vold, men også psykiske, seksuelle og økonomiske overgrep mot en person voldsutøveren har en nær relasjon til. Det kan være vold fra nåværende eller tidligere partner, samboer eller ektefelle. Det kan også være vold mot andre i nær relasjon, både barn, unge, voksne og eldre. Vold mot familiens kjæledyr kan også være en del av voldsbildet. Ofte har volden en digital dimensjon. I ytterste konsekvens tar vold i nære relasjoner liv. Det kan være vanskelig å bryte ut av et voldelig forhold. I mange tilfeller holdes volden skjult gjennom frykt, skam, isolasjon, manipulering og fornektelse. Den voldsutsatte vil ofte forsøke å skjule sin situasjon. Barn er lojale mot sine foreldre, og voldsutøver benekter ofte at volden finner sted.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil understreke at retten til å leve et liv uten vold er en grunnleggende menneskerettighet. Disse medlemmer viser til Hurdalsplattformen, der regjeringens mål er å skape et trygt samfunn for alle, uten vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Disse medlemmer viser til at vold og overgrep er grov kriminalitet som rammer den enkelte hardt og representerer et stort folkehelseproblem. Vold og overgrep utført av en nærstående er særlig alvorlig siden det frarøver den enkelte sin grunnleggende trygghet – i sitt eget hjem og familie. Disse medlemmer har merket seg omfangsstudien om vold og overgrep i nære relasjoner som ble lagt fram i 2023, og som viste at det har vært en økning i alvorlig fysisk vold, partnervold og voldtekt fra forrige omfangsundersøkelse i 2014.

Disse medlemmer vil understreke at den største kostnaden av vold i nære relasjoner bæres av den enkelte som er utsatt for vold, og deres pårørende. Når beregninger viser at samfunnskostnadene ved vold i nære relasjoner var om lag 92,7 mrd. kroner i 2021, understreker dette at vold i nære relasjoner også koster samfunnet dyrt.

Disse medlemmer viser til at med over 100 tiltak i opptrappingsplanen har regjeringen en sterk ambisjon om å ta arbeidet mot vold og overgrep i nære relasjoner et stort steg videre. Disse medlemmer viser til at det fremste målet er å forhindre at vold i nære relasjoner skjer. Derfor er bedre forebygging og et godt støt-

teapparat viktig for å redusere og forhindre vold og overgrep, og på den måten kunne redde liv.

Disse medlemmer vil understreke at den som utsettes for vold og overgrep, ikke skal måtte bære byrden alene, og at tiltakene i opptrappingsplanen skal sørge for at det offentlige blir bedre på å fange opp utsatte og sørge for at enhver som trenger det, skal få nødvendig bistand og beskyttelse. Gjennom en mer helhetlig og samordnet politikk på området er målet at opptrappingsplanen skal være et målrettet instrument for å forebygge og beskytte bedre, avdekke flere saker og ivareta utsatte på en mer omsorgsfull måte. Disse medlemmer viser til at opptrappingsplanen er et viktig element i regjeringens helhetlige arbeid for å øke tryggheten i samfunnet.

Disse medlemmer viser til at det i inneværende års statsbudsjett allerede er bevilget en økning på totalt 105 mill. kroner til oppfølging av opptrappingsplanen i 2024, og at regjeringen i proposisjonen varsler at den vil trappe opp den økonomiske innsatsen og innfasingen av tiltakene i planperioden i forbindelse med de årlige budsjettforslagene.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til høringsinnspillet fra Krisesentersekretariatet om en bekymringsfull økning av vold som utøves av unge mot unge, og merker seg at denne problematikken er utelatt fra opptrappingsplanen.

Disse medlemmer viser til at det foregår mye godt arbeid i de ulike sektorene og på de ulike nivåene i forvaltningen, men det er fortsatt en vei å gå før alle kan leve frie liv, uten vold og overgrep. Innspill og undersøkelser tyder på at tiltakene er for dårlig koordinerte, at samhandlingen ikke fungerer godt nok og at det er usikkerhet rundt taushetsplikt, avvergingsplikt, opplysningsrett og meldeplikt.

Disse medlemmer merker seg at flere av høringsinstansene pekte på at opptrappingsplanen var lite forpliktende og uten konkrete og målbare mål. Norske kvinners sanitetsforening viser i sin høringsuttalelse til at flere av tiltakene knyttet til forebygging av vold i nære relasjoner har tatt uforholdsmessig lang tid, f.eks. revidering av krisesenterlova, lovendringen knyttet til bruk av omvendt voldsalarm, etableringen av en permanent partnerdrapskommisjon, lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold. De fleste høringsinnspillene peker også på at det må bli en lovpålagt plikt for kommunene til å vedta handlingsplaner mot vold og overgrep.

Disse medlemmer viser også til Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner, Dokument 3:8 (2021–2022), som peker på at lærere, barnehageansatte og fastleger har for lite kunnskap om opplysningsplikten, avvergingsplikten og om avdekking av vold i nære relasjoner, og sier at svak-

heter i det offentlige hjelpetilbudet kan innebære at voldsutsatte ikke får den hjelpen de trenger. Videre vises det til at det er varierende oppfølging av krisesenterlova i kommunene. Rapporten sier også at politiet prioriterer saker om vold i nære relasjoner, men at det er utfordringer med etterforskning og bruk av beskyttelsestiltak. Risikostyringsverktøy brukes, men det er mangler på kompetanse og kapasitet i distriktene. Det er også mangelfull kunnskap om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Det er i tillegg vedvarende svakheter i myndighetenes samordning av innsatsen mot vold i nære relasjoner. Rapporten viser til at selv om regjeringen siden 2008 har oppfordret kommunene til å utarbeide handlingsplaner mot vold og overgrep, er det enda en tredjedel av kommunene som ikke har vedtatt en slik plan. Revisjonen peker videre på at kommuner uten en handlingsplan i mindre grad har rutiner/prosedyrer for å avdekke/varsle om vold og for å samordne tjenestene. Disse kommunene har også i mindre grad kompetansetiltak for de ansatte, ifølge Riksrevisjonen. Handlingsplaner er sentrale verktøy for å sikre et helhetlig og sammenhengende tilbud i kommunene. Formålet med handlingsplanene er å systematisere og koordinere kommunens arbeid, og sikre at berørte får et koordinert og helhetlig tilbud.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg la frem handlingsplanen Frihet fra vold 12. august 2021. Planen inneholdt 82 tiltak hvor ansvaret var fordelt på flere departementer. Planen ble stoppet av regjeringen Støre, og selv om noen av tiltakene ble jobbet videre med, tok det over to år før ny opptrappingsplan ble fremlagt for Stortinget.

Disse medlemmer viser videre til at det i løpet av de to siste årene er fremmet en rekke forslag i Stortinget som har fått flertall, som skal bidra til å nå målsettingen om et liv uten vold. I Innst. 311 S (2021–2022), behandlet i Stortinget 12. mai 2022, var det flertall for å be regjeringen gjennomføre et regelverksarbeid om varsling fra kriminalomsorgen der hensyn til fornærmede og etterlatte vektlegges sterkere enn det som ligger i dagens regler. Det var også flertall for å innføre en ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud. Denne saken ble lagt frem for Stortinget og vedtatt i desember 2023, over to år etter at den var ferdig utredet.

Disse medlemmer viser til at det ikke ble flertall for forslaget om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at det i dag ikke finnes en meldeplikt for UDI til kommunene når barn kommer til landet gjennom familiegjenforening. Disse medlemmer merker seg at det finnes eksempler på barn som har

svært utsatt for omsorgssvikt i Norge, hvor hjelpeapparatet og kommunen ikke har vært kjent med at barnet er i landet og under deres omsorg. Disse medlemmer mener dette viser at det trengs en varslingsordning fra UDI til kommunene. Disse medlemmer merker seg at regjeringen har vurdert å innføre en slik ordning i nærmere to år.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til skriftlig spørsmål i Dokument nr. 15:1363 (2023–2024).

Disse medlemmer mener et evigvarende kontaktforbud i de mest alvorlige sakene tilknyttet vold i nære relasjoner vil gi mer trygghet og ro blant ofrene, som i større grad kan fortsette livene sine uten frykt for nye overgrep.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Norge har en menneskerettslig plikt til å forebygge og bekjempe vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner, og å gi tilstrekkelig støtte og vern til voldsutsatte. Disse pliktene følger blant annet av Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK), FNs kvinnekonvensjon, FNs barnekonvensjon, Istanbulkonvensjonen og Lanzarotekonvensjonen.

Dette medlem vil innledningsvis påpeke at flere høringsinstanser, deriblant NIM, gir uttrykk for at et gjennomgående trekk ved opptrappingsplanen er at den inneholder få konkretiserte og forpliktende tiltak, og at få av tiltakene som listes opp i planen, har konkrete tidsrammer.

Dette medlem ønsker å uttrykke sterk bekymring over dette. Dette medlem viser i den forbindelse til at menneskerettighetene på dette feltet etablerer nokså detaljerte forpliktelser for myndighetene, blant annet gjennom EMK og Istanbulkonvensjonen, som forutsetter at tiltak skal være helhetlige, samordnede, kunnskapsbaserte og tilstrekkelig finansiert.

Dette medlem viser videre til at NIM i sitt hørings svar gir uttrykk for at de savner mer konkrete, forpliktende mål- og etterprøvbare tiltak, for å sikre at tiltakene er effektive og innebærer den opptrappingen mot vold og overgrep som er nødvendig for å realisere myndighetenes menneskerettslige plikt til å sikre et helhetlig vern mot vold, en bekymring dette medlem deler. Dette medlem viser til at NIM peker på at en årlig stortingsmelding kan være et mulig tiltak for å sikre ivaretagelsen av forpliktelsene etter blant annet Istanbulkonvensjonen.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen levere årlige stortingsmeldinger om myndighetenes arbeid med å sikre et helhetlig vern mot vold.»

Helhetlig og samordnet innsats

Komiteen viser til at et mål for opptrappingsplanen er å få på plass en helhetlig og samordnet nasjonal politikk i arbeidet mot vold og overgrep.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre merker seg at Riksrevisjonen, partnerdrapsutvalget, barnevoldsutvalget og overvåkningskomiteen GREVIO alle uttrykker bekymring for den helhetlige organiseringen og samordningen av arbeidet med vold og overgrep. Det er etablert et omfattende samarbeid på systemnivå mellom departementene og mellom direktoratene i arbeidet med vold og overgrep. Likevel er ikke styringssignalene og styringsdialogene mellom nivåene godt nok samkjørte. De økonomiske virkemidlene på feltet er heller ikke godt nok samordnet, og det har i for liten grad vært jobbet med felles innsatser og tiltak. Mangelfull samordning og samarbeid på statlig nivå gir utfordringer også på kommunalt nivå. Dette er sterkt beklagelig, og det viser at det fortsatt er et stort behov for å vurdere tiltak som ser nærmere på arenaer og modeller for samarbeid som setter brukernes behov i sentrum.

Disse medlemmer viser til at det er usikkerhet rundt bruken av reglene for taushetsplikt, opplysningsplikt og opplysningsrett, og at dette i mange tilfeller virker hemmende på samarbeidet mellom aktørene i tjenesteapparatet. Usikkerheten kan også være til hinder for bistanden til den utsatte. Ofte praktiseres taushetsplikten strengere enn det loven krever. Disse medlemmer forventer at regjeringen klargjør reglene og gjør disse godt kjent for hele tjenesteapparatet.

Disse medlemmer viser til at de mest alvorlige sakene som involverer barn og unge, kunne vært avverget dersom samarbeidet mellom tjenestene på tvers av sektorer hadde vært bedre. I alvorlige saker der barn utsettes for vold, overgrep og grov omsorgssvikt, vil ofte flere instanser være inne i saken for å vurdere hva som har skjedd. Systemet er sektorbasert, hvilket fører til fragmentering og at man ikke ser saker i sammenheng. Barnas rettssikkerhet blir dermed ikke ivaretatt på en tilfredsstillende måte. Videre er det et gjennomgående trekk at tjenestene eller tilsynsapparatet ikke lærer av de mest alvorlige sakene, og at systemsvikt er gjentagende. I gjennomføringen av landsomfattende tilsyn med barnevernstjenesten ser man særlig svikt i måten meldinger blir tatt imot og vurdert. Det er således et betydelig forebyggingspotensial i håndteringen av saker der

barn og unge er utsatt for vold, overgrep eller grov omsorgssvikt.

Disse medlemmer mener at frivillige, ideelle organisasjoner og private stiftelser er viktige samarbeidspartnere for myndighetene, og viser til regjeringen Solbergs handlingsplan Frihet fra vold (2021–2024) hvor det ble etablert et samarbeidsforum med formål om å videreutvikle og styrke det faglige nettverket mellom statlige myndigheter, ulike fagmiljøer og organisasjoner. Forumet tok opp forskjellige tema relatert til arbeidet med vold i nære relasjoner. Disse medlemmer mener det er beklagelig at forumet ikke har vært virksomt siden koronapandemien, og håper at regjeringen snarest vil gjenetablere dette.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at seksuell utnyttelse av barn og unge over internett er et stadig økende samfunnsproblem. Nye teknologiske løsninger og plattformer gir seksuallovbrytere flere muligheter til å både oppsøke og spre overgrepsmateriale, samt mulighet til å skjule sin egen identitet. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg tok kraftfulle grep for å stoppe denne utviklingen. Fra 1. januar 2022 fikk tilbydere av elektroniske kommunikasjons-tjenester plikt til å lagre IP-adresser i tolv måneder. I mars 2022 fremmet Høyre forslag om å innføre plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdaget at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale. Dessverre ble dette forslaget nedstemt. Disse medlemmer mener at dette arbeidet må gis prioritet. Meldeplikt ved funn av overgrepsmateriale kan føre til at politiet oppdager flere seksuallovbrudd, slik at flere overgripere kan bli tatt. Erfaringene fra samarbeidet med National Center for Missing & Exploited Children (NCMEC) viser med all tydelighet at meldeplikt er et effektivt tiltak. Disse medlemmer viser til at «Operasjon Spiderwebs» arbeid med å avsløre nettovergrep har ført til over 100 domfellelser på fire år. Operasjon Spiderweb var en gruppe i Sør-Vest politidistrikt som skulle forebygge, avdekke, etterforske og føre nettovergrepssaker mot barn for retten. Forsøksprosjektet startet i 2019 og fikk på kort tid veldig gode resultater. Disse medlemmer mener det er sterkt beklagelig at et kompetent fagmiljø legges ned og splittes opp på grunn av ressursmangel, samtidig som det brukes penger på å opprette nedlagte lensmannskontor og åpnes nye passkontor som politiet ikke vil ha.

INTERNASJONALT SAMARBEID

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner er et prioritert internasjonalt samar-

beidsområde. Internasjonalt samarbeid er et viktig verktøy for å nå nasjonale og internasjonale mål om styrking av jenters og kvinners stilling og rettigheter. EØS-midlene er Norges bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Støtten skal også styrke forbindelsene og samarbeidet mellom Norge og mottakerlandene. Gjennom EØS-samarbeidet bidrar Norge blant annet til å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner i mottakerlandene. Samarbeidets bilaterale komponent gir ringvirkninger også i Norge.

Flertallet viser til at arbeidet mot vold og overgrep har vært løftet gjentatte ganger i nordiske samarbeidsforum, og i Nordisk ministerråd har Norge satt temaet på dagsorden ved flere anledninger. Under Norges formannskap i 2022 var også bekjempelse av cyberkriminalitet, herunder internettrelaterte overgrep mot barn, et viktig tema.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det pågår et omfattende internasjonalt samarbeid om bekjempelse av internettrelatert kriminalitet. I Europarådet følges Lanzarotekonvensjonen opp gjennom en egen komité. Det er også etablert et omfattende samarbeid om oppfølging av Europarådets konvensjon om cyberkriminalitet. EU har de siste årene intensivert innsatsen mot internettrelaterte overgrep mot barn. Europakommisjonen la i 2022 frem et forslag til et nytt regelverk for å forebygge og bekjempe seksuelle overgrep mot barn på internett. Kommisjonen foreslår blant annet at det etableres et nytt uavhengig EU-senter for å bekjempe seksuelt misbruk av barn. Senteret skal bistå medlemslandene og selskaper i implementeringen av regelverket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at politi og påtalemyndigheten er avhengig av godt internasjonalt samarbeid for å sikre effektiv etterforskning og irettesføring av internettrelaterte overgrep. Dette omfatter håndtering av situasjoner hvor gjerningsperson, fornærmede og tjenesten som er benyttet til gjennomføring av overgrepet, befinner seg i forskjellige land. De nordiske politimyndighetene samarbeider godt. Det er også samarbeid gjennom Interpol og EU. Europol er EU-landenes organ for bekjempelse av kriminalitet, og norsk politi deltar med personell i Europols senter for bekjempelse av internettrelatert kriminalitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at et EU-medlemskap ville styrket arbeidet med grenseoverskridende saker, men er glade for det samarbeidet som eksisterer.

KUNNSKAP OG FORSKNING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at Riksrevisjonens undersøkelse fra 2022 viser at det er begrenset kunnskap og statistikk på voldsfeltet. Politiet har for eksempel ikke nasjonal oversikt over bruken av beskyttelsestiltak og det er fortsatt behov for å forbedre politiets registrering og statistikkføring, herunder relasjon mellom utsatt og utøver i kriminalstatistikken. Behovet for bedre registrering og statistikkføring gjelder også internettrelaterte overgrep og seksuell utnyttelse av barn ved hjelp av digitale verktøy. I høringen om opptrappingsplanen ga flere aktører innspill om at det er behov for mer samordnet og langsiktig forskning på feltet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Norge gjennom Istanbulkonvensjonen er forpliktet til å oppdatere kunnskap om og overvåke forekomst av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Dette medlem viser til at Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) i sitt høringsinnspill understreker at det for å muliggjøre dette er behov for solide, gjentakende, representative forekomststudier om vold og overgrep i den norske befolkningen.

Dette medlem viser til at NKVTS i sitt høringsinnspill skriver følgende:

«Vi hadde ikke vært der vi er i dag, og hatt de diskusjonene vi har, om det ikke hadde vært for forekomststudiene vi har om vold og overgrep. Disse studiene har vært avgjørende for vår forståelse av vold og overgrep, hvilke grupper som er i større risiko for å bli utsatt, og hvordan slike opplevelser påvirker helse og tilknytning til skole- og arbeidsliv. De representative forekomststudiene om vold og overgrep, innenfor alle faser av livsløpet, har representert en helt sentral infrastruktur for det norske forskersamfunnet. De har gitt tilgang til representative data om vold og overgrep til det som forsker i dette feltet og har lagt grunnlaget for en kunnskapsbasert politikktutvikling.»

Dette medlem viser til at det i tillegg til representative data som omfatter befolkningen, nå også etterspørres representative data som også omfatter minoriteter. Dette medlem mener i likhet med NKVTS at dette er en oppgave som må håndteres som et fast oppdrag, ikke gjennom prosjektmidler.

Dette medlem merker seg med skuffelse at det i opptrappingsplanen ikke nevnes behov for forekomststudier eller en forskningsinfrastruktur på dette området. Dette medlem viser igjen til høringsinnspill fra NKVTS, hvor det står:

«For å bygge opp store, pålitelige datasett innenfor dette temaområdet, er det behov for at det på institusjonelt plan fins et system for utvikling og innhenting av datasett, sikker lagring av data system for lagring av data

– langt ut over det som regnes for en ordinær prosjektperiode.»

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre gjennomføring av pålitelige forekomststudier om vold og overgrep, som omfatter livsløpet fra barn til voksen og til de eldre, og som også inkluderer ulike minoriteter.»

KOMMUNALE HANDLINGSPLANER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at kommunene ikke er lovpålagt å ha kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, men at mange kommuner likevel har utarbeidet slike planer. Flertallet merker seg Riksrevisjonens undersøkelse fra 2022, som viste at kommuner uten en slik handlingsplan i mindre grad har skriftlige rutiner/prosedyrer for å avdekke/varsle om vold og for å samordne tjenestene.

Flertallet viser til at Stortinget tidligere har gjort vedtak med intensjon om å innføre slike handlingsplaner i alle kommuner, jf. Vedtak 133 av 6. desember 2022:

«Stortinget ber regjeringen påse at kommunene, enten i egen regi eller i interkommunalt samarbeid, har vedtatt en handlingsplan mot vold i nære relasjoner.»

Flertallet er enig i at kommunale handlingsplaner kan være effektive verktøy for å sikre godt samarbeid mellom og innenfor kommunale og statlige tjenester, for å bidra til å systematisere og samordne kommunenes arbeid og sikre at berørte får et tilrettelagt og helhetlig tilbud. For å nå målet om at alle kommuner skal ha kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner, fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag til lovfesting av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og sende et lovforslag på høring innen våren 2025.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at kommunene har ansvaret for en stor del av tjenestene som har en rolle i arbeidet mot vold og overgrep. Disse medlemmer viser til at Likestillings- og diskrimineringsombudet ved gjentatte anledninger har påpekt store utfordringer knyttet til manglende koordinering, informasjonsutveksling og samhandling mellom de kommunale hjelpetjenestene.

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen i rapporten «Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner» fra 2022 påpeker at det er vedvarende svakheter i myndighetenes samordning av innsatsen mot vold i nære relasjoner.

For di vold i nære relasjoner er et komplekst samfunnsproblem som er krevende å håndtere, kreves det en innsats fra en rekke ulike aktører.

Disse medlemmer viser videre til at handlingsplaner er sentrale verktøy for å sikre et helhetlig og sammenhengende tilbud i kommunene. Formålet med en handlingsplan er å systematisere og koordinere kommunenes arbeid, og sikre at berørte får et tilrettelagt og helhetlig tilbud. Videre kan kommunale handlingsplaner være effektive verktøy for å sikre godt samarbeid mellom og innenfor kommunale og statlige tjenester.

Disse medlemmer viser til at nasjonale handlingsplaner siden 2000 har vært et særlig sentralt virkemiddel for å nå målene om å styrke innsatsen og samordne hjelpetjenestene på tvers av sektorer. Sentrale tiltak i flere av handlingsplanene har vært å utarbeide veiledere og retningslinjer som skal legge til rette for bedre samarbeid mellom aktørene.

Disse medlemmer merker seg at det i Riksrevisjonens rapport pekes på at mye av innsatsen og tjenestetilbudet på området ligger til kommunene, men at det er variasjon i hvordan kommunene har fulgt opp sitt ansvar og koordinerer hjelpetilbudet. Riksrevisjonen uttaler i rapporten på side 9:

«Riksrevisjonen mener at statlige myndigheter i sin samordning ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp og stimulert kommunene til å ivareta sitt ansvar og gi området tilstrekkelig oppmerksomhet og prioritet.»

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen videre peker på at selv om regjeringen siden 2008 har oppfordret kommuner til å utarbeide slike handlingsplaner, har en tredjedel av kommunene i deres undersøkelse likevel ikke vedtatt en slik plan. Samtidig finner Riksrevisjonen at kommuner uten handlingsplan i mindre grad har skriftlige rutiner eller prosedyrer for å avdekke eller varsle om vold og samordne tjenestene. De har også i mindre grad kompetansetiltak for de ansatte.

Disse medlemmer viser til at regjeringen ifølge opptrappingsplanen ønsker å:

«Oppfordre kommunene til å utarbeide kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og også vurdere andre virkemidler for å støtte kommunene i dette arbeidet.»

Disse medlemmer viser til at flere høringsinstanser, deriblant Likestillings- og diskrimineringsombudet, Redd Barna, Norske Kvinners Sanitetsforening og Nok Norge, mener at det ikke kan være valgfritt for en kommune å ha en plan for hvordan barn, unge og sårbare voksne skal blitt tatt imot og hjulpet. Disse medlemmer deler dette synspunktet, og mener at en oppfordring er langt fra nok.

Disse medlemmer mener i likhet med Nok Norge at de kommunale handlingsplanene må omfatte

både vold og seksuelle overgrep, samt det forebyggende arbeidet i kommunen. Etter disse medlemmers syn bør handlingsplanen være tverrsektoriell, forpliktende og oppdateres jevnlig.

Disse medlemmer ønsker i likhet med Norske Kvinners Sanitetsforening å understreke at kommuneøkonomien ikke kan stå i veien for god og samordnet hjelp til voldsutsatte. Disse medlemmer ønsker i den forbindelse å minne om at Norge er menneskerettslig forpliktet til tilstrekkelig finansiering av tiltak mot vold i nære relasjoner.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste handlingsplan mot vold og overgrep i kommunene, som skal oppdateres jevnlig, med det formål å systematisere og koordinere kommunenes arbeid med å forebygge, avdekke og hjelpe mennesker som er utsatt for vold og overgrep. Forslaget skal sendes på høring innen våren 2025.»

Disse medlemmer viser videre til Innst. 64 S (2022–2023), som ble behandlet i Stortinget 22. november 2022, hvor det blant annet ble flertall for å be regjeringen snarest mulig opprette en permanent partnerdrapskommisjon. Videre ble det også flertall for å be regjeringen påse at kommunene, enten i egen regi eller i interkommunalt samarbeid, har vedtatt en handlingsplan mot vold i nære relasjoner.

NAV

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at Navs brukergrupper er overrepresentert når det gjelder å ha blitt utsatt for vold i nære relasjoner. For at Nav-ansatte skal kunne bidra i å avdekke og bistå brukere som er utsatt for vold i nære relasjoner, med riktig oppfølging, er det nødvendig med kunnskap. Flertallet vil påpeke at muligheten til selvforsørging er svært viktig for voldsutsattes muligheten til å bryte ut av et voldelig forhold, og for å forhindre tilbakeflytting til voldsutøver. Flertallet viser til at Nav-ansatte har en lovfestet informasjons- og veiledningsplikt, og at det er utarbeidet en egen veileder, der behovet for rask økonomisk bistand er omtalt, og at dette kan være avgjørende for at brukeren skal kunne bryte med voldsutøver. Flertallet viser i den forbindelse til at personer som flytter fra ektefelle på grunn av vold eller etter tvangsekteskap, skal vurderes som enslig, jf. rundskriv hovednr. 35 til lov om sosiale tjenester i Nav. Dette innebærer at det ikke kan legges til grunn at personer som for eksempel oppholder seg på krisesenter, lever i skjul for voldelig ektefelle eller prøver å komme seg bort fra tvangsekteskap, skal

forsørges av ektefellen, selv om det foreligger forsørgelsesplikt.

Flertallet er kjent med at Partnerdrapskommisjonen i sin rapport fra 2020 påpekte behovet å sikre voldsutsatte en reell mulighet til å forlate voldsutøver gjennom å tilby alternative botilbud og økonomisk støtte og rådgivning. Flertallet viser i den sammenheng til Navs oppdaterte retningslinjer fra 2023, der Navs plikter overfor voldsutsatte er stadfestet ytterligere, og der det er poengtert at personer som har brutt ut av en voldelig situasjon, kan være i en særstilling.

Flertallet understreker viktigheten av at det gis tilstrekkelig opplæring og kunnskapsutvikling når det kommer til Navs retningslinjer og plikter overfor voldsutsatte, slik at man kan gi rask og effektiv hjelp til dem som vil bryte ut av en voldelig situasjon.

Flertallet merker seg at Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil igangsette et eget forsknings- og utredningsoppdrag for å innhente kunnskap om vold i nære relasjoner, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll blant brukere av arbeids- og velferdsforvaltningen. Flertallet vil understreke behovet for ytterligere å styrke Nav-ansattes kompetanse og forutsetninger for å forebygge, avdekke og gi bistand til voldsutsatte brukere, og at Arbeids- og inkluderingsdepartementet i dette arbeidet vil innhente innspill fra krisesentrene. Flertallet mener at det i dette arbeidet bør gjøres en vurdering av om Navs retningslinjer ivaretar voldsutsattes mulighet til å forsørge seg selv når de bryter med en voldelig partner og bidrar til å forhindre tilbakeflytting.

Forebygging

Komiteen viser til at målet for forebygging er å hindre vold og overgrep, og å avdekke slike handlinger tidlig for å stanse volden. Behandlingstilbud til voldsutøvere er en viktig del av den forebyggende innsatsen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at god forebygging og tidlig innsats mot vold og overgrep kan redusere behovet for mer omfattende tiltak senere og spare enkeltindivider og samfunnet for store kostnader. Gode oppvekstvilkår for barn og unge som sikrer tilgang til utdanning, arbeidsmarked, bolig og helse- og sosialtjenester, øker samfunnets motstandskraft mot vold og utgjør grunnmuren for det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Mindre kriminalitet gir dessuten befolkningen økt sikkerhet og trygghet og legger grunnlag for bedre folkehelse og en bærekraftig utvikling. NKVTS finner i sin omfangsstudie fra 2023 en klar sammenheng mellom levekårsutfordringer og voldsutsatthet. Fraværet av vold er viktig for helse og livskvalitet i oppveksten og gjennom hele livsløpet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at en sentral del av arbeidet med å forebygge og bekjempe vold og overgrep er den strafferettslige lovgivningen som er skjerpet gjennom de siste tiårene. Lovverk og straffereaksjoner bidrar til normdannning i samfunnet og kan i seg selv ha en forebyggende effekt. Det er derfor vesentlig at vold og overgrep blir avdekket og oppklart slik at voldsutøver kan straffeforfølges og ilegges en adekvat reaksjon.

BARNEHAGE, SKOLE OG SFO (HERUNDER SEKSUALITETSUNDERVISNING)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil understreke at tidlig undervisning om tema som kropp, seksualitet, relasjoner og grenser bidrar til å bygge holdninger og verdier, i tillegg til god seksualhelse. Flertallet merker seg at elevene selv mener det er behov for bedre seksualitetsundervisning i skolen for å lære mer om positiv seksualitet, grensesetting og om seksuelle krenkelser – ikke minst for å gi et nødvendig korrektiv til det de opplever gjennom andre påvirkningskanaler. Flertallet mener det er viktig at alderstilpasset seksualitetsundervisning må gis jevnlig fra barnehagen og ut videregående opplæring.

Flertallet viser til at det de senere årene er gjort flere grep for å styrke en helhetlig seksualitetsundervisning gjennom hele opplæringsløpet. Blant annet er det i rammeplanene for både barnehagen og grunnopplæringen, samt i de nye læreplanene i Fagfornyelse, oppdaterte mål for hva barn og elever skal lære om seksualitet, kjønn, mangfold, grenser, likestilling osv. Flertallet vil understreke at læreplanene alene ikke er en garanti for god seksualitetsundervisning, men et solid rammeverk og tydelige læringsmål for undervisningen, som setter rammene for hvordan lærerne arbeider med temaet for å gi god undervisning. For å støtte lærerne i arbeidet med seksualitetsundervisningen er det utviklet støtteressurser og veiledere gjennom Utdanningsdirektoratet og i samarbeid med andre fagetater, som gir lærerne verktøy i arbeidet med å oppfylle rammeplaner og læreplanmål.

Flertallet vil understreke at en helhetlig seksualitetsundervisning ikke er begrenset kun til de timene hvor seksualitetsundervisning står på timeplanen, men integreres i den øvrige undervisningstiden. Dette kan være når det spontant oppstår situasjoner som kan relateres til tematikken, eksempelvis når elevene stiller spørsmål, drøfter ulike temaer og problemstillinger i andre fag, ved hendelser med trakassering, bruk av seksualiserte skjellsord osv.

Flertallet viser til at helsesykepleiere, i tråd med de faglige retningslinjene fra Helsedirektoratet, inngår i seksualitetsundervisningen på mange skoler. Samtidig registrerer Flertallet at helsesykepleiere rapporterer at de har liten kjennskap til skolens læreplaner, ifølge en undersøkelse utført av Helsedirektoratet. Flertallet mener dette indikerer behov for bedre samordning mellom skolen og helsetjenesten, slik at helsesykepleiere får en nødvendig innføring i kompetansemålene for undervisningen, og at helsesykepleierne inkluderes i planlegging og koordinering av seksualitetsundervisningen i kommunen.

Flertallet vil påpeke at kompetanse er en forutsetning for å gi elevene en tilstrekkelig seksualitetsundervisning. Flertallet registrerer at ansatte i skole og barnehage etterspør kurs og andre kompetansegivende tilbud. Flertallet viser til at flere frivillige organisasjoner utvikler ressursmaterieell samt tilbyr kurs rettet mot lærere i både barnehagen og skolen, utover det som er utviklet i regi av Utdanningsdirektoratet. Flertallet merker seg at selv om materiellet som tilbys er gratis, varierer det i hvilken grad kommunene benytter seg av tilbudet.

Flertallet viser til at kunnskap om vold og overgrep inngår i rammeverket for barnehage og skole gjennom barnehagens rammeplan, læreplanverket og skolefritidsordningens rammeplan. Disse er forskriftsfestet. Ansatte i barnehager, skoler og SFO skal ha kunnskap om relevant lov- og regelverk, og barnehage- og skoleeiere har ansvaret for at ansatte ved barnehager og skoler har nødvendig og relevant kompetanse. Ansatte i barnehager, skoler og SFO skal følge med på om barn og elever har det trygt og godt i barnehagen, på skolen og i SFO. Ansatte i barnehage, skole og SFO er omfattet av meldeplikten til barnevernstjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir, eller vil bli, mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller annen alvorlig omsorgssvikt. I dette ligger også krav til kunnskap om avvergeplikt, taushetsplikt, opplysningsplikt og samarbeidsbestemmelser. Ansatte i barnehager, skoler og SFO må også ha nok kunnskap om andre tjenerers rolle til å vite hvilke faginstanser de skal kontakte når de har en bekymring for at et barn eller en ungdom er utsatt for vold og overgrep.

Flertallet viser til viktigheten av å styrke laget rundt barn i barnehagen og elever i skolen. Skal man lykkes med forebygging samtidig som systemet fanger opp de som trenger hjelp, er det viktig å styrke laget rundt barn/elev med en variasjon av profesjoner utfra lokale forhold og behov.

Barn og unges stemme skal høres, og flertallet mener det er viktig å lytte til de erfaringer og den kunnskap barn og unge har. Basert på deres erfaringer kombinert med forskning og faglige råd, mener flertallet at vi som samfunn bør bli langt flinkere til å forebygge

gjennom hele utdanningsløpet, samt å fange opp de som trenger det så tidlig som mulig.

Flertallet viser til at Likestillingssenteret på oppdrag av Redd Barna i 2024 utga rapporten «Dobbel Tabu. Erfaringer med vold og seksuelle overgrep blant barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet». Rapporten gir et innblikk i faktorer som kan bidra til at barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet, er mer sårbare for vold og overgrep enn andre jevnaldrende.

I rapportens sammendrag står det følgende:

«Et sentralt poeng i rapporten er at for å forstå hva som gjør at enkelte er mer sårbare for vold enn andre, så må disse ulike formene for vold ses i sammenheng, så vel som å ses opp mot strukturell ulikhet på samfunnsnivå. Opplevelsen av å bli annerledes i storsamfunnet, av å hverken få egne følelser og erfaringer bekreftet hjemme eller på skolen, og av å bli mobbet grunnet normbrudd, gjør at mange av informantene er vant til at det er andre ord og forståelse av dem som får dominere. En konsekvens av dette kan være at en begynner å internalisere andres forståelse av en selv, og tro at egne erfaringer ikke har noen betydning. Egne grenser viskes dermed gradvis ut, og dette kan gjøre en sårbar for grovere former for vold.»

Flertallet viser til at basert på funnene i studien, kommer Likestillingssenteret med flere anbefalinger for forebyggende arbeid så vel som for hvordan man kan sikre voldsutsatte skeive et likeverdig hjelpetilbud. Et av funnene er at seksualitetsundervisningen er svært heteronormativ og mangelfull, noe som bidrar til en annerledesgjøring av de av oss som bryter med normer for seksualitet. Derfor anbefales det at normkritikk innføres i både barnehage og skole. Normkritiske perspektiver handler kort fortalt om å kritisk undersøke hvordan normer tegner opp grensene for hva vi anser som normalt og unormalt, og gjør kropp og identiteter som faller utenfor normen, sårbare for diskriminering.

Flertallet merker seg at det videre anbefales å inkludere skeive perspektiver som en selvfølgelig del av undervisningen, og ikke som et tillegg til den «vanlige undervisningen». Dette vil kunne bidra til å hindre annerledesgjøringen mange unge skeive opplever i dag, og gjøre kjønns- og seksualitetsmangfold til en naturlig del av alle barns hverdag.

Flertallet viser videre til høringsinnspill fra Unge funksjonshemmede, som skriver følgende:

«Seksualitetsundervisningen omhandler sjeldent funksjonshemmede, og ofte opplever unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer å bli tatt ut av klasserommet når resten av klassen har seksualitetsundervisning med en begrunnelse om at 'det ikke er relevant for dem å lære om'. Dette resulterer i at unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer ikke har kunnskap om hva som er greit og hva som er grenseoverskridende. Det gjør det enklere for en overgriper å normalisere volden hen utøver.»

Flertallet mener i likhet med Unge funksjonshemmede at det er behov for konkrete tiltak som kan sikre en helhetlig seksualitetsundervisning til alle barn og unge.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at kunnskap om mobbing, krenkelser, vold og overgrep, hvilke rettigheter barn og unge har, og hvor de kan få hjelp er grunnleggende forutsetninger for at barn og unge kan utvikle livsmestring. Det er viktig at barn og unge vet hvordan de kan beskytte seg og søke hjelp dersom de selv, eller andre, utsettes for krenkelser, vold og overgrep. Allerede i barnehagen skal barna lære om retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser. Disse medlemmer merker seg at Barneombudet i sitt innspill ber regjeringen sette mer forpliktende mål om å styrke opplæringen om kropp, grenser, relasjoner og seksualitet i skole og barnehage. Riksrevisjonen peker i sin rapport på at barnehageansatte og grunnskolelærere gir uttrykk for at de er usikre på hvordan og i hvilke tilfeller de skal gå videre dersom de har mistanke. Usikkerheten har blant annet sammenheng med at de som utsettes for vold, ofte er tause om det, og at temaet kan være tabubelagt og vanskelig å ta opp. Kunnskap om vold i nære relasjoner blir pekt på som en utfordring av flere aktører.

Disse medlemmer viser til at god forebygging omfatter arbeidet til alle aktørene som jobber for å forebygge og redusere vold og overgrep. Tiltakene varierer i form og innhold, og kan være en del av den generelle velferdspolitikken, innebære målrettede holdnings- og informasjonskampanjer, foreldreveiledning eller tilpasset hjelp til personer eller familier som er utsatt for risiko. God forebygging handler også om å gi barn fra tidlig alder kompetanse om egen og andres kropp, grenser og seksualitet. Det må gis alderstilpasset opplæring både i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Disse medlemmer viser til viktigheten av kompetanse hos de som jobber i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Skal man lykkes med alderstilpasset opplæring, mener disse medlemmer det er behov for å øke kompetansen i alle profesjoner som møter barn og unge gjennom deres utdanningsløp. Kunnskap om grenser, egen og andres seksualitet er en ting, men det er også viktig å inkludere i utdanningen hvilke symptomer man skal være oppmerksom på, slik at barn som trenger det, fanges opp så tidlig som mulig.

Disse medlemmer mener at det er åpenbare gevinster av god og effektiv forebygging, både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Dette til tross, har det vært satset mindre på forebygging enn på reparasjon av skadene i etterkant. Både partnerdrapsutvalget og barnevoldsutvalget har i sine utredninger pekt på at det er en utfordring at innsatsen ikke settes inn tidlig nok. Tidlig innsats innebærer både å oppdage vold, sår-

barheter og risikofaktorer, og å sette i verk tiltak så tidlig som mulig for å forebygge en uheldig utvikling eller eskalering. Partnerdrapsutvalget viste at samordningsproblemer og manglende informasjonsdeling mellom instansene er en vesentlig årsak til at det samlede forebyggingspotensialet ikke blir utnyttet godt nok. Denne tematikken ble også løftet av barnevoldsutvalget. Det kan videre være en utfordring at retningslinjer og anbefalinger for tjenestene ikke blir fulgt. I noen tilfeller blir heller ikke rettslig bindende regler etterlevd, som for eksempel meldeplikt til barnevernet.

Disse medlemmer viser til at flere studier peker på at det mangler handlings- og samhandlingskompetanse i tjenestene. Det gjelder på den ene siden kunnskap om hvordan man i praksis forebygger, avdekker og håndterer saker om vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. På den andre siden gjelder det kunnskap om andre instansers ansvar og hvordan man best kan samarbeide. Mangel på slik kunnskap kan føre til at ansatte i tjenestene ikke klarer å fange opp sakene og undervurderer risikoen for vold og overgrep.

Komiteens medlem fra Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å sikre en helhetlig og inkluderende seksualundervisning til alle barn og unge.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer eksplisitt vektlegges som viktige målgrupper for seksualundervisningen.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at barn og unge som bryter med normer for seksualitet, eksplisitt vektlegges som en viktig målgruppe for seksualundervisningen.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kjønns- og seksualitetsmangfold samt vold og overgrep sikres som kunnskapsfelt i rammeplanen for lærerutdanningen.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ferdigutdannede barnehage- og grunnskolelærere, samt andre yrkesgrupper i barnehager og skoler, tilbys etterutdanning og/eller kurs i kjønns- og seksualitetsmangfold, normkritikk samt vold og overgrep i et skeivt perspektiv.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det satses på forskning som vil bedre kunnskapsgrunnlaget på levekår og ivaretagelse av rettighetene til barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet.»

POLITIATTEST

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at frivillige organisasjoner kan kreve politiattest av en person som – lønnet eller ulønnet – utfører oppgaver som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming, jf. politiregisterforskriften § 34-1, avgrenset til straffbare handlinger som anses relevante for formålet om å beskytte barn og unge. Formålet med ordningen er å sikre at fritidsaktiviteter er trygge for alle barn og unge. Imidlertid registrerer flertallet at frivillige organisasjoner påpeker at det er et problem at deres ansatte og frivillige ikke gis anledning til å fornye politiattestene, og at de frivillige organisasjonene på denne måten avskjæres fra å få oppdatert informasjon om en personsandel som kan ha betydning for om vedkommende fortsatt bør ha oppgaver i organisasjonen rettet mot barn og ungdom og personer med utviklingshemming.

Flertallet mener det er et vesentlig poeng at det regelmessig kan innhentes ny eller oppdatert politiattest for ansatte og frivillige som jobber med barn og unge, dersom ordningen skal ivareta sitt formål om å beskytte mot overgrep og vold.

Flertallet viser til tidligere anmodningsvedtak om barneomsorgsattester, og imøteser at regjeringen kommer tilbake med oppfølging av dette til Stortinget snarlig.

KOMMUNAL VOLDSKOORDINATOR

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at kommunene er pålagt et ansvar for å forebygge vold og overgrep. Dette følger direkte eller indirekte av ulike særlover som regulerer kommunal virksomhet, som en delplikt som følger av kommunens aktivitetsplikt. Utover den enkelte tjeneste sitt selvstendige ansvar for å drive voldsforebyggende arbeid og hjelpetilbud, mener flertallet det er et behov for å styrke samhandlingen mellom ulike kommunale instanser, slik det også er understreket i opptrappingsplanen.

Flertallet vil understreke at kommunene i stor grad velger hvordan de skal organisere virksomheten for å løse pålagte oppgaver. Flertallet er kjent med at 41 pst. av kommunene har valgt å etablere en voldskoordinator. Flertallet mener dette er et godt virkemiddel for å samordne hjelpetilbudet til den voldsutsatte og det totale forebyggende arbeidet mot vold i nære relasjoner. Flertallet mener alle kommuner bør ha en form for kommunal voldskoordinator, men vil understreke at dette kan organiseres på ulike måter ut fra lo-

kale forhold – enten som en egen stilling, eller ved at funksjonen knyttes til en annen stilling i kommunen.

MANGFOLDSRÅDGIVERE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at det i dag er etablert 59 mangfoldsrådgivere (tidligere benevnt som minoritetsrådgivere) ved enkelte ungdoms- og videregående skoler og voksenopplæringsentre. Dette er et viktig lavterskeltilbud for personer som utsatt for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at mangfoldsrådgiverne i 2023 fikk i oppgave å bidra til å gjøre relevante hjelpe-tilbud og -tjenester kjent for LHBTI-personer og til elever som er utsatt for rasisme og diskriminering, jf. tiltak 32 i Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023–2026), og tiltak 20 i Handlingsplan mot rasisme og diskriminering – ny innsats 2024–2027.

Dette flertallet viser til at det er igangsatt en følgeevaluering av en pilot med mangfoldsrådgivere i utsatte byområder i perioden 2021–2024 – både for å undersøke om utvidelse til ungdomsskoler og voksenopplæringsentre bidrar til at flere utsatte personer får hjelp og oppfølging, samt for å vurdere om mandatet og målene samsvarer med de utfordringene som mangfoldsrådgiverne møter i praksis. Rapporten forventes ferdigstilt i 2024.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, imøteser dette arbeidet og mener det er viktig at ordningen videreutvikles basert på de funn som framkommer i evalueringen, og for å sikre at mandatet og kapasiteten i ordningen understøtter arbeidet med denne opptrappingsplanen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at mangfoldsrådgivere følger opp ungdom som er, eller står i fare for å bli, utsatt for negativ sosial kontroll. Disse medlemmer viser videre til at under regjeringen Solberg ble ordningen med mangfoldsrådgivere styrket, både gjennom å øke antall mangfoldsrådgivere fra 25 til 59 i perioden 2018–2021 og gjennom å opprette to administrative ressurser (teamledere) og to stillinger til IMDis fagteam for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, som blant annet skal dekke skoler som ikke har en fast mangfoldsrådgiver.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til Høyres alternative statsbudsjett for 2023 og

2024, der det var foreslått en ytterligere styrking av ordningen med mangfoldsrådgivere, men at dette ble nedstemt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at ett av tiltakene i Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020) var å innføre integreringsrådgivere, som er spesialutsendinger for integrering. Disse medlemmer viser til at det finnes integreringsrådgivere ved fire norske utenriksstasjoner: Ankara, Amman, Islamabad og Nairobi. Disse dekker et stort geografisk område over Afrika, deler av Asia og Europa. Disse medlemmer viser til at integreringsrådgiveren er ansatt i Utenriksdepartementet, har sin faglige ledelse i Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og sin daglige ledelse ved ambassaden. Disse medlemmer viser til at integreringsrådgiverne blant annet gir konsulær bistand til enkeltpersoner i saker som omhandler negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold, gir råd og veiledning til utenriksstasjoner og tjenesteapparatet i enkeltsaker, bidrar med kompetanseheving av utenriktjenesten og tjenesteapparatet i Norge og etablerer og bygger nettverk med frivillige organisasjoner og andre aktører som arbeider for å forebygge negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold, i Norge og i utlandet. Disse medlemmer vil likevel påpeke at utenriktjenesten må forholde seg til vertslandets lover og regler, og at det kan begrense hva norske myndigheter kan bistå med når et barn eller en ungdom befinner seg i utlandet.

EN FOLKEHELSEUTFORDRING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at vold og overgrep er en betydelig folkehelseutfordring. Derfor er kunnskap om forebygging av vold og overgrep viktig i kommunenes systematiske folkehelsearbeid. I folkehelse-loven er det nedfelt at alle kommuner skal ha en folkehelsestrategi som sikrer at man har oversikt over helse-tilstanden i befolkningen og om sosiale forskjeller i helse. Denne oversikten skal gi grunnlag for kommunens planarbeid og angi hvordan man skal iverksette effektive tiltak for å fremme helse og redusere sosiale helseforskjeller. Helse- og omsorgstjenestene er sentrale i arbeidet med å forebygge vold, seksuelle overgrep, negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Kommunen, fylkeskommunen og de regionale helseforetakene skal legge til rette for at tjenestene blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep, jf. helse- og omsorgstjenesteloven, tannhelsetjenesteloven og spesialisthelsetjenesteloven.

Flertallet mener at det er viktig at ledere og ansatte i helse- og omsorgstjenestene har kompetanse i avdekking, avverging og håndtering av vold og overgrep. Dette omfatter kunnskap både om den som er utsatt for vold og overgrep, og den som er voldsutøver. Selv om det er etablert en rekke strukturer for – og tilbud om – kompetanseheving i sektoren, er det fortsatt behov for å styrke kompetansen om vold og overgrep i helse- og omsorgstjenestene. Eksisterende veiledere, nettsider og tiltak må samordnes bedre og gjøres bedre kjent.

Flertallet viser til at regjeringen vil vurdere hvordan vold og overgrep kan ivaretas i et folkehelseperspektiv ved gjennomgang av folkehelseloven, og se på muligheten for å ta i bruk verktøyet «Barn under radaren» for å avdekke omsorgssvikt og vold mot barn. Flere av høringsinstansene tar til orde for en screening av alle foreldre på et tidlig stadium og flere ganger i løpet av barnets første leveår.

Flertallet viser til at ny barnevernslov trådte i kraft 1. januar 2022. Endringene innebærer blant annet at det stilles krav til utdanning og erfaring som personell i barnevernstjenesten og andre må ha for å utføre bestemte oppgaver. I forbindelse med kompetansekravene har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet utarbeidet faglige anbefalinger om kompetanse og utdanning for kommunalt barnevern.

TILBUD TIL VOLDSUTØVERE

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at tilbud til voldsutøvere og personer som står i fare for å utøve vold, overgrep eller aggressiv eller skadelig seksuell atferd, er en viktig del av det voldsforebyggende arbeidet. Kunnskap, tidlig innsats, behandling og forebygging er avgjørende for å redusere utøvelse av vold og overgrep. Det finnes tjenester med spesifikke mandat om behandlingstilbud til voldsutøvere, men overvåkningskomiteen GREVIO understreker behovet for å evaluere virkningene av programmene for å vurdere om de oppfyller sitt forebyggende formål.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til kronikken av Anne Grethe Solberg i NRK 16. januar 2024, hvor hun påpeker at «Voldsalarm er ikke nok»:

«Vi må vite hvem drapsmennene er, hvordan de tenker og hva de gjorde i dagene før drapet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre merker seg at Solberg peker på at politiets ansvar plasseres i slutten av handlingskjeden som fører til menns drap av kvinner, og stiller spørsmålet om politiet er den viktigste etaten som kan stoppe drap. Hva med de partnerdrape-

ne som begås av menn som aldri har vært i kontakt med politiet eller er voldsregistrerte? Der drapet kommer som lyn fra klar himmel? Partnerdrap kan også begås av ikke-voldelige, sårbare menn som livet rakner for når samlivsbrudd er et faktum. Noen blir sykmeldt over tid, mister kanskje jobben, får dårlig økonomi og kontakt med trykkesystemet. Noen mister bosted og noen begynner å ruse seg. Anne Grethe Solberg mener at debatten bør handle om metoder for å lokalisere risikofamiliene ved å bruke opplysningsrett og -plikt på tvers av profesjonsbestemt taushetsplikt, personvern og helsepersonellov.

Disse medlemmer viser til at PROBA samfunnsanalyse har evaluert Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold og funnet at kompetanseteamet opplever å være presset på ressurser og at de i møte med et økende antall saker må nedprioritere arbeidet med kompetanseheving til tjenesteparatet i form av kurs og foredrag.

Disse medlemmer viser til at det er utfordringer med vold i nære relasjoner i enkelte innvandremiljøer. SSB la nylig frem statistikk som viser at unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i statistikken. Samtidig har man svært lite kunnskap om hvordan man kan nå bedre ut til denne gruppen. Det understrekes også i departementets kunnskapsinnhenting om vold i nære relasjoner at det var store utfordringer med å nå ut til innvandrerbefolkningen.

Disse medlemmer viser til Høyres forslag om styrket kamp mot negativ sosial kontroll, Representantforslag 258 S (2022–2023), jf. Innst. 90 S (2023–2024), som ble behandlet i Stortinget før jul 2023, der representanter fra Høyre foreslår å nedsette en offentlig æreskriminalitetskommissjon som skal gå gjennom disse sakene med mål om å forebygge og stoppe denne typen kriminalitet.

Disse medlemmer vil peke på at Høyre også har foreslått å øke bevilgningene til mangfoldsrådgivere i partiets alternative statsbudsjetter.

INTERVENSJONSPROGRAM

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener det er behov for å supplere den ordinære oppfølgingen som i dag gis på helsestasjonen, med et eget universelt tilbud for å styrke førstegangsførelse og -fødende sin mestringsevne og trygghet i foreldrerollen. Et slikt tilbud bør omfatte tiden fra siste del av svangerskapet og i barnets to første leveår.

Flertallet viser til at målet med et slikt program er å styrke førstegangsførelse og førstegangsfødende i Norge sin mestringsevne og trygghet i foreldrerollen, gjennom tidlig innsats. Som et eksempel på modell for et slikt intervensjonsprogram vil flertallet nevne

«Nye familier», som er et brukerstyrt program der foreldre som ønsker det, har fått tilbud om hjemmebesøk fra helsestasjon i barnets to første leveår.

På denne bakgrunn fremmer et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024 igangsette et prøveprosjekt i minst ti kommuner av ulik størrelse, med sikte på å innføre et universelt intervensjonsprogram rettet mot førstegangsforeldre i løpet av første halvdel av planperioden. Regjeringen bes komme nærmere tilbake til finansieringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.»

BARNEFORLOVELSER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at såkalte barneforlovelser, det vil si en avtale om framtidig ekteskap som foreldre eller andre inngår på vegne av et barn, ikke er rettslig bindende etter norsk rett, jf. barne-loven § 30 a. Dersom en slik avtale inngås mot barnets vilje og ved bruk av tvang, vil handlingen også kunne rammes av straffeloven §§ 251 eller 252 om ulovlig tvang. Flertallet viser til at frivillige organisasjoner har en viktig rolle i både informasjonsarbeid og hjelpe-tiltak for å forebygge og avhjelpe overgrep som tvangsekteskap og æresrelatert tvang og overgrep. Erfaringene fra frivillige aktører som bistår barn og ungdommer som opplever, eller står i fare for, press og tvang om å inngå barneforlovelse, tyder på manglende kunnskap om at barneforlovelser mot barnets vilje er ulovlig etter norsk lov. Flertallet merker seg at det forebyggende arbeidet vanskeliggjøres av at lovteksten ikke eksplisitt kriminaliserer begrepet «barneforlovelser». Flertallet mener derfor det bør igangsettes et lovarbeid for å innføre en lovpresisering som klargjør at barneforlovelser er forbudt, samt at behovet for informasjonen om dette bør intensiveres.

UTENLANDSKE BORGERE SOM DOMFELLES FOR VOLD I NÆRE RELASJONER

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at utvisning av utenlandske borgere som domfelles for vold i nære relasjoner, er et godt forebyggende tiltak. Utvisning vil både beskytte de fornærmede mot ytterligere lovbrudd fra gjerningspersonen, og det må antas at de fornærmede også vil kunne føle en trygghet i at vedkommende ikke lenger befinner seg i landet. Dette vil også beskytte den

øvrige befolkningen, ved at den utviste ikke vil kunne gjenta den voldelige adferden overfor andre personer som bor i landet. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn at det er relevant å se på utlendingsmyndighetenes utvisningspraksis som forebyggende tiltak for å forhindre vold i nære relasjoner.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge hvor mange utenlandske statsborgere som er domfelt for vold i nære relasjoner, som ikke blir utvist fra landet, og hvor beslutningen om ikke å utvise er begrunnet i hensynet til at domfeltes barn skal kunne ha samvær med den domfelte.»

Bistand og beskyttelse

Komiteen merker seg at et mål i opptrappingsplanen er å beskytte volds- og overgrepsutsatte mot ytterligere vold og overgrep og sørge for at nødvendig bistand og beskyttelse er tilgjengelig for utsatte.

KRISESENTER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til det pågående arbeidet med revidering av krisesenterlova og at denne vil sendes på høring i første halvdel av 2024. Flertallet mener det i dette arbeidet er behov for å forsterke krisesentrenes ansvar for å ivareta barn og særlige utsatte grupper på krisesenter, og utvide og tydeliggjøre krisesentrenes ansvar i det forebyggende arbeidet. Flertallet understreker behovet for å gjøre krisesentrenes tilbud bedre kjent for befolkningen, særlig viktig er det å informere bredt om krisesentrenes dagtilbud. Flertallet ber derfor regjeringen sikre at krisesentertilbudet er godt kjent, gjennom for eksempel målrettede kampanjer.

Flertallet viser til at det å benytte seg av krisesenter skal være gratis. Dette prinsippet må også gjelde for reise til og fra krisesenter.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024 utrede og fremme forslag til tilstrekkelige lovhjemler som sikrer at kostnader knyttet til reiser til og fra krisesenter blir dekket.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til Riksrevisjonens rapport, som peker på at det er varierende oppfølging av krisesenterlova i kommunene, og forventer at regjeringen sørger for at statsforvalterne fører tilsyn med at kommunene opp-

fyller pliktene pålagt etter krisesenterlova og annet lovverk som skal avdekke og forebygge vold og overgrep.

Disse medlemmer viser videre til Dokument 8:168 S (2022–2023), jf. Innst. 474 S (2022–2023), der en samlet komité tilrådte at:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i krisesenterlova, der kommunens ansvar for krisesentertilbudet til utsatte grupper tydeliggjøres.»

I den samme innstillingen fremmet Høyre, Framskrittspartiet og Venstre følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen oppdatere veilederen til krisesenterlova slik at den tydeligere omhandler krisesentertilbudet til utsatte grupper.»

Disse medlemmer viser til at personer i aktiv rus er blant de mest voldsutsatte gruppene i Norge. Likevel er det denne gruppen som oftest blir avvist ved ordinære krisesentre. Bare 12 krisesentre sier uforbeholdent ja til å ta imot kvinner i aktiv rus, 8 sier nei og 27 sier at det vurderes i hvert enkelt tilfelle. Disse medlemmer viser til utredningen utført av velferdsforskningsinstituttet NOVA i 2014 om hvordan kommunene har implementert krisesenterlova. Her var hovedkonklusjonen i rapporten at kommunene ikke klarte å gi et tilfredsstillende krisesentertilbud til personer med tilleggsproblematikk, og at kommunene i liten grad hadde oversikt over eller har utviklet tilbud til disse gruppene. Disse medlemmer viser også til at i Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) sin rapport «Rus og menneskerettigheter» påpekes det at krisesenterlova § 3, som forplikter kommunen til å gi et krisesentertilbud «så langt råd er», gir kommunen adgang til å nedprioritere krisesentertilbudet til spesielt utsatte grupper. Disse medlemmer mener i likhet med GREVIO, som overvåker oppfølgingen av Istanbulkonvensjonen, og partnerdrapsutvalget (NOU 2020:17), at ansvaret for å tilby krisesentre til grupper med tilleggsproblematikk må tydeliggjøres i loven.

Disse medlemmer viser også til Actis sin ferske rapport «Håper du har plass», som peker på utfordringer de håper adresseres når en revidert krisesenterlov legges frem. Noen av ønskene de løfter i rapporten er behov for en oversikt over krisesentre som tar imot kvinner i aktiv rus, mer kunnskap om antall voldsutsatte, formalisering av krav til formell kompetanse for ansatte på krisesentre, mer kjønns spesifikk behandling og skade-reducerende tiltak på krisesentre.

STATENS BARNEHUS

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at da barnehusene ble etablert, ble det bestemt at det kun er anmeldte saker som skal være barnehusaker. Barnehu-

senes målgruppe følger av bestemmelsene om tilrettelagte avhør i straffeprosessloven § 239 og i retningslinjene for barnehusene. Begge steder fremkommer det at det skal tas tilrettelagt avhør av barn og unge opp til 16 år som kan ha vært utsatt for, eller vitne til, seksuallovbrudd, kjønnslemlestelse, mishandling i nære relasjoner, drap og kroppsskade. Tilrettelagte avhør gjør at sårbare barn blir skjermet mot belastningen det innebærer å skulle avgi forklaring i retten, fordi et opptak vises isteden.

Flertallet viser til at tilrettelagte avhør imidlertid kan benyttes ved avhør av barn mellom 16 og 18 år i saker som gjelder incest, søskenincest og seksuell omgang med andre nærstående. For disse straffebudene er det altså gjort unntak fra den generelle aldersgrensen på 16 år. Flertallet mener aldersgrensen generelt bør utvides, slik at alle barn mellom 16 og 18 år under de nevnte straffebudene over kan få rett til tilrettelagt avhør på lik linje med andre barn.

Flertallet viser til at evalueringen utført av NOVA støtter forslaget om at målgruppen til barnehusene utvides til å gjelde mistenkte barn, og i utgangspunktet innenfor de lovbruddstyper som gjelder for utsatte barn. Barn som er mistenkt for straffbare handlinger, har også behov for særskilt tilrettelegging som følge av at de er barn, og mange av dem har dessuten erfaringer som utsatte. I tillegg kan det å fange dem opp tidlig med tanke på behandling forebygge vold og overgrep i fremtiden. Medisinsk undersøkelse kan være av viktighet for både straffesaken og barnet. Barneombudet har også løftet dette frem i sitt innspill til en ny stortingsmelding om ungdomskriminalitet.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av planperioden (2024–2028) utvide målgruppen for barnehusene til å gjelde mistenkte barn, innenfor de lovbruddstyper som gjelder for utsatte.»

«Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvdel av planperioden (2024–2028) utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om å utvide målgruppen for barnehusene, slik at også barn mellom 16 og 18 år kan få tilrettelagte avhør på lik linje med andre barn.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at Statens barnehus står sentralt i arbeidet for å sikre at barns rettssikkerhet ivaretas og at hjelpen til barn som er vitne til, eller utsatt for, vold og seksuelle overgrep, er godt koordinert. Barnehusene tilrettelegger for avhør og medisinske undersøkelser, tilbyr oppfølging og i noen tilfeller behandling, samt ivaretar koordinering av tverrfaglig og tverretatlig oppfølging.

Disse medlemmer viser til at Statens barnehus ble evaluert av NOVA i 2021. Hovedbildet fra evalueringen er at barnehusene fremstår som et viktig, høykompetent og godt innarbeidet tilbud til barn og unge i politianmeldte saker om vold og overgrep. Samtidig viser evalueringen at det fortsatt eksisterer utfordringer knyttet til oppfølging og fagutvikling i noen barnehus. Den medisinske kompetansen fremstår generelt som lite integrert i barnehusene, og dagens barnehus beskrives å ha en straffesaksdominans. Disse medlemmer registrerer at flere av høringsinstansene deler dette synet. Ifølge NOVAs evalueringsrapport gjennomføres det for få medisinske undersøkelser, både klinisk rettsmedisinske og ordinære medisinske undersøkelser, i barnehussakene, og bare et fåtall barn får vurdert behovet for medisinsk oppfølging i etterkant av et tilrettelagt avhør.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at NOVAs evaluering peker på at det er et stort behov for rettsavklaring i barnehusene og at det haster med å iverksette nødvendige tiltak for å utjevne skjevhetene mellom straffesaks- og oppfølgingssporet, og viser til at Høyre har fremmet forslag om et eget lovverk for Statens barnehus som sikrer ivaretagelse av hele mandatet til Statens barnehus.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at god tilgjengelighet er viktig for at tilbudet skal være reelt for alle. NOVAs evaluering viser at lang reisevei fortsatt er en utfordring i noen områder. Særlig i Nord-Norge er dette en utfordring, og disse medlemmer mener at etablering av barnehus i Finnmark har tatt altfor lang tid.

STINE SOFIE SENTERET

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at Stine Sofie Senteret er et nasjonalt senter for voldsutsatte barn, deres trygge omsorgspersoner og søsken. Senteret driftes av Stine Sofies Stiftelse og tilbyr gratis seks dagers kursopphold for hele familien. Flertallet viser til at senteret melder bekymring for at det er store lokale variasjoner i bruken av senteret og at mange familier ikke vet om tilbudet.

FAMILIEVERN

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at familievernnet for veiledning og hjelp til familier i krise. Det finnes familievernkontorer over hele landet, tilbudet er gratis, og man trenger ingen henvisning. Familievernnet kommer i kontakt med familier med høyt konfliktnivå og der en eller flere er utsatt for vold. Disse medlemmer viser til at det i dag er obligatorisk med mekling ved samlivsbrudd for alle for-

eldre med felles barn under 16 år. Det samme gjelder for foreldre som ikke blir enige om foreldreansvar, bosted og samvær, og som vil bringe saken inn for retten. GREVIO har kommet med merknader til meklingsordningen, og mener blant annet at det ikke skal være obligatorisk mekling i saker (separasjon/skilsmisse og foreldretvister) i familier hvor det har vært utøvd vold.

Disse medlemmer viser til at hvis det er fremmet påstander om vold, er det særlig viktig at saken blir grundig utredet før det fattes en avgjørelse. Barnets beste skal alltid vurderes i spørsmål om samvær. Hyppigere bruk av midlertidige avgjørelser og bruk av muligheten til å avgjøre en sak uten hovedforhandling, når det er åpenbart at vilkårene for endring er oppfylt, bør vurderes. I saker hvor det er uenighet om det er utøvd vold, kan det være behov for at en sakkyndig opplyser saken grundig og blant annet har samtaler med barnet. Dette vil sette domstolen bedre i stand til å fatte gode avgjørelser. Disse medlemmer viser i denne sammenhengen til forslagene i Innst. 89 L (2023–2024) om at omvendt voldsalarm skal vurderes før barn plasseres på kode 6, og at det skal fremgå direkte av loven at hensynet til barn skal ha særlig vekt i vurderingen av om elektronisk kontroll ved besøksforbud er nødvendig og forholdsmessig.

TVERRFAGLIG TEAM I HØYKONFLIKTSAKER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at et viktig mål i opptrappingsplanen er å sikre bedre samordning av hjelpetjenestene. Flertallet vil i den forbindelse trekke fram behovet for å sette barnets behov i sentrum i saker med tvist mellom foreldre om samvær og omsorg, og at en gjennom en helhetlig og særlig kompetent behandling av saken tidlig i forløpet kan forhindre at barnet må forholde seg til mange profesjonelle og stadig nye rettsrunder. Flertallet ber regjeringen gå i dialog med miljøer som har særlig kompetanse på tematikken for å sikre tverrfaglig og samordnet innsats i slike saker.

UTLENDINGSLOVEN § 53b

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at utlendingsloven § 53 b skal sikre at mennesker som ikke har selvstendig oppholdstillatelse og som er ofre for vold i nære relasjoner, ikke skal tvinges til å velge mellom å reise ut av Norge og å bli værende i en voldelig familierelasjon. Flertallet viser understreke viktigheten av at en slik sikkerhetsventil fungerer etter hensikten. Flertallet registrerer at Likestillings- og diskrimineringsombudet har etterspurt en evaluering om hvor-

dan utlendingsloven § 53 b tolkes og praktiseres av UDI. Flertallet er kjent med at bestemmelsen er en del av mandatet for det regjeringsoppnevnte lovutvalget om negativ sosial kontroll, æresrelatert vold, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og psykisk vold, og utvalget har mottatt innspill fra det sivile samfunn om nettopp dette. Utvalget skal levere sin utredning i april i år, og denne vil deretter bli gjenstand for en offentlig høring og påfølgende vurderinger i departementene. Flertallet er enig i at kunnskap om praktisering av regelen er viktig og kan bidra til å sikre at regelen praktiseres etter sin hensikt. Flertallet vil på bakgrunn av denne utredningen vurdere om det er behov for en nærmere evaluering av saksbehandlingen av søknader om oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag etter utlendingsloven § 53 b.

FOREBYGGING, SIKKERHETS- OG BESKYTTELSESTILTAK

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at personer utsatt for æresrelatert vold ofte har behov for beskyttelse gjennom sikkerhetstiltak fra politiet eller andre instanser. Flertallet viser til at videreutvikling av bruken av risikovurderinger, beskyttelsestiltak og dialogarbeid i politiet er noen av tiltakene i handlingsplanen Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024). Flertallet vil understreke at det påligger myndighetene å gi den som er utsatt for vold eller overgrep, umiddelbart og tilstrekkelig vern, jf. Istanbulkonvensjonens artikkel 50 og Barnekonvensjonen § 19. Dessverre tilsier erfaringene at det i praksis er vanskelig å få beskyttelsestiltak, dersom det ikke fra før er igangsatt en sak i straffesporet. Flertallet vil påpeke at når en stor andel av volds- og overgrepssakene ikke anmeldes til politiet, blir heller ikke beskyttelsestiltakene tilgjengelige for barn og unge som utsettes for vold og trusler fra nær familie. Flertallet mener det derfor er behov for å presisere lovteksten, slik at det blir lettere for unge som trenger beskyttelsestiltak fra politiet, men ikke ønsker å straffeforfølge foreldrene sine, å få den hjelpen de trenger.

Flertallet viser til at risikovurderingsverktøy i politiet har stor verdi når det gjelder å forebygge og hindre gjentatt alvorlig vold i nære relasjoner. Bruken setter politiet bedre i stand til å iverksette riktige beskyttelsestiltak og øker tryggheten for den voldsutsatte. I alle saker som omfatter partner- og æresrelatert vold, uavhengig av straffebud, skal det til enhver tid benyttes gjeldende strukturerte risikovurderingsverktøy. Flertallet merker seg at verktøyet er godt implementert i flere politidistrikt, mens det i andre distrikt fortsatt er utford-

ringer. Flertallet forutsetter at regjeringen sørger for at alle politidistrikt tar i bruk dette verktøyet.

Flertallet viser til at det er vesentlig at politiet benytter sikkerhets- og beskyttelsestiltakene de har til rådighet på en strukturert og systematisk måte. Partnerdrapsutvalgets utredning og evalueringene av besøksforbud og kontaktforbud med elektronisk kontroll viser at beskyttelsestiltakene ikke brukes i tilstrekkelig grad og at potensialet for forebygging dermed ikke er utnyttet godt nok. Både Riksrevisjonen og GREVIO påpeker at politiet mangler oversikt over bruken av beskyttelsestiltak. Flertallet er glad for at omvendt voldsalarm endelig kan tas mer i bruk og besluttes av påtalemyndigheten uten å gå via retten først.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser imidlertid til at både Juristforbundet og Påtalejuristene påpekte at påtalemyndigheten allerede har sprengt kapasitet og at ressursene må stå i forhold til de oppgavene de blir pålagt. Disse medlemmer merker seg at dersom sakene som angår vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner skal få en betydelig høyere prioritet i påtalemyndigheten, både med innføring av OVA og raskere påtaleavgjørelser, kreves det et betydelig påtaleløft. I 2023 fikk politiet inn 23 456 flere saker enn i 2022, og per i dag har hver påtalejurist 328 saker per år.

Disse medlemmer viser til at forebygging er i kjernen av politiets samfunnsoppdrag og omfatter arbeidet politiet utfører, alene eller i samarbeid med andre, for å redusere forekomsten av kriminelle handlinger. Å forhindre gjentatt vold er en viktig forebyggende oppgave for politiet. Disse medlemmer viser til at det ble etablert en seksjon for risikoanalyse og kriminalitetsforebygging av vold i nære relasjoner i enhet Øst ved Oslo politidistrikt som et prøveprosjekt i første omgang fra 2014 til 2017. Prosjektet ble opprettet som følge av handlingsplanen som ble fremlagt av regjeringen Solberg i 2013. Målet med «Prosjekt November» var å samle og lokalisere tjenester for voldsutsatte og å jobbe tverrfaglig mellom politi, helsepersonell og andre hjelpeinstanser for å forebygge mishandling og vold i nære relasjoner.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at prosjektet ble prioritert i Høyres budsjetter, og det er gledelig at resultatene er gode og at dette, som nå har fått navnet RISK, skal rulles ut i hele landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at RISK er en helhetlig modell og må implementeres i sin helhet. Politidistriktene som igangsetter RISK, skal følge felles retningslinjer for innholdet, slik at man sikrer et likt og godt tilbud over hele landet.

Flertallet viser til at hvert år utsettes små barn for vold fra dem som skulle vært deres nærmeste og tryggeste omsorgspersoner. Volden medfører ikke bare fysiske skader, men kan også ha betydelige langsiktige konsekvenser. Vold mot barn skjer som oftest i hjemmet, uten andre til stede. I tillegg har de minste barna begrensede språkferdigheter og liten eller ingen mulighet til å fortelle hva som har skjedd. Dette gjør at volden er spesielt vanskelig å forebygge, avdekke og etterforske.

Flertallet viser videre til at Kripos' rapport «Alvorlig vold mot små barn» fra 2019, med gjennomgang av 90 straffesaker, viser at over halvparten av barna var 5 måneder eller yngre da saken ble avdekket. En fjerdedel av barna var under 2 måneder eller yngre. I sakene var ulike bruddskader, inkludert brudd i hodeskallen, den vanligste formen for skade hos barnet, etterfulgt av hodeskader som antas å skyldes voldsom risting av barnet. Videre fremkommer det at en tredjedel av barna hadde en form for helseproblem, enten en medfødt sykdom eller vansker knyttet til søvn, gråt og matinntak. Rapporten viser at i kun to av de 90 sakene som var anmeldt til politiet, ble skaden avdekket gjennom en ordinær helseundersøkelse ved helsestasjon. Videre peker rapporten på at kunnskapen om og fokuset på vold mot barn varierer i politidistriktene og ved de ulike helsestasjonene og barnevernstjenestene.

Flertallet merker seg at det i Riksadvokatens prioriteringsskriv fremgår at saker som gjelder alvorlig vold mot barn, er klart prioritert, og at Kripos skal varsles og konsulteres i slike saker.

BESØKSFORBUD

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at dersom besøksforbud skal fungere som et effektivt beskyttelsestiltak, må det håndheves bedre. Dette understøttes av en rapport fra 2019, der forsker Jane Dullum ved OsloMet har evaluert praktiseringen av straffeprosesslovens bestemmelse om besøksforbud i saker om vold i nære relasjoner, og der konklusjonen var at håndhevingen er for svak. Flertallet er kjent med at anbefalingene i denne evalueringsrapporten følges opp av Politidirektoratet og Riksadvokaten. Flertallet viser til at det per i dag ikke finnes noe landsdekkende system for registrering av antall ilagte besøksforbud, antall brudd på disse samt hvordan bruddsaker håndteres, noe som også påpekes i Dullums rapport.

Flertallet har også merket seg at Riksrevisjonen, i sin undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner fra juni 2022 (Dokument 3:8 (2021–2022)), har anbefalt Justis- og beredskapsdepartementet å sørge for at Politidirektoratet får bedre oversikt over bruken og oppfølgingen av beskyttelsestiltak, her-

under besøksforbud. Flertallet er kjent med at et ledd i oppfølgingen av denne anbefalingen er at Politidirektoratet blant annet har arbeidet med endringer i IKT-verktøyene for lettere å avdekke brudd på besøksforbud mv. Flertallet har også merket seg internrevisjonsrapporten «Ileggelse og oppfølging av besøksforbud» fra april 2023, og at tiltakene som foreslås her, både overfor Politidirektoratet og politidistriktene, er under oppfølging.

OMVENDT VOLDSALARM

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til Innst. 89 L (2022–2023), behandlet i Stortinget 7. desember 2023, hvor det ble flertall for å utrede bruk av omvendt voldsalarm før det besluttes at barn må flytte og bo på hemmelig adresse/kode 6, og at regjeringen blir bedt om å komme tilbake til Stortinget med et forslag om at det skal fremgå direkte av loven at hensynet til barn skal ha særlig vekt i vurderingen av om elektronisk kontroll ved besøksforbud er nødvendig og forholdsmessig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre forventer at dette arbeidet får prioritet.

OBLIGATORISKE DØDSSTEDSUNDERSØKELSER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at enkelte instanser har tatt til orde for å innføre en ordning med obligatorisk dødsstedsundersøkelse eller oppfordret til å vurdere om dagens regler er tilstrekkelige.

Flertallet vil påpeke at etterforskningsplikten ved barnedødsfall er omfattende, og at dagens regler innebærer at i nær sagt alle tilfeller hvor barn dør plutselig og uventet, skal politiet påse at det foretas obduksjon, iverksette etterforskning og foreta egnede etterforskningskritt. Dersom det er skjellig grunn til å mistenke at noe straffbart har skjedd, kan et eventuelt dødssted i hjemmet undersøkes ved ransaking. For øvrig tilbyr helsevesenet frivillig dødsstedsundersøkelse for å forebygge krybbe- og spedbarnsdød.

Flertallet viser til at det kan være krevende å ta stilling til et slikt tilbud rett etter en tragisk hendelse, og flertallet mener dødsstedsundersøkelse kan bidra til å gi svar og støtte i en sorgprosess som de pårørende vil ha nytte av. Flertallet mener derfor intensjonen med obligatorisk dødsstedsundersøkelse, som sikrer en tettere oppfølging, er god.

Flertallet er kjent med at tidligere juridiske vurderinger av spørsmålet om obligatorisk dødsstedsundersøkelse har konkludert med at det rettslige handlingsrommet er meget usikkert. Flertallet viser til at

Lovavdelingen i en tolkningsuttalelse fra 2009 har gitt uttrykk for at det er tvilsomt om man kan etablere en ordning med obligatorisk dødsstedsundersøkelse innenfor rammen av Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8. En ordning med obligatorisk dødsstedsundersøkelse, hvor formålet blant annet er å avdekke mulige kriminelle forhold i tilknytning til uventet barnedød, reiser spørsmål i relasjon til Grunnloven § 102 første ledd:

«Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon. Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.»

Flertallet merker seg at det også kan reises spørsmål i relasjon til EMK artikkel 8 om retten til respekt for privatliv og familieliv. Etter denne bestemmelsen kan det gjøres inngrep i denne retten blant annet av hensyn til forebygging av kriminalitet, men slike inngrep må være nødvendige og forholdsmessige. Flertallet merker seg at det er vurdert som tvilsomt om en ordning med obligatorisk dødsstedsundersøkelse vil være å anse som forholdsmessig. En tilsvarende adgang til inngrep må også innfortolkes i Grunnloven § 102 første ledd første punktum, mens det er vurdert som nokså sikkert at det ikke er en slik adgang til inngrep i forbudet mot husransakelse i § 102 første ledd annet punktum.

Flertallet mener det er grunn til å vurdere behovet for dødsstedsundersøkelser i flere tilfeller enn i dag. Det vil i så fall fordre en ny gjennomgang av reglene om dødsstedsundersøkelse og en vurdering av det rettslige handlingsrommet samt en vurdering av hvordan en slik ordning bør avgrænses.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene om dødsstedsundersøkelse når barn dør plutselig og uventet, og vurdere behovet for lovendringer.»

SAMVÆR MED FORELDRE SOM UTSETTER BARNET FOR VOLD

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener ingen barn skal tvinges til samvær med en forelder som utsetter barnet for vold. I tilfeller der det er mistanke om vold, bør tvungent samvær unngås frem til mistanken er avklart. Tilsvarende bør ektefeller og samboere med felles barn slippe tvungen mekling der det foreligger vold eller mistanke om vold. Ofre for vold i nære relasjoner skal slippe å møte tvungen mekling som barriere for å komme seg ut av den voldelige relasjonen.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i tvungent samvær og tvungen mekling i saker med vold eller mistanke om vold.»

Straffeløp

Komiteen merker seg at et mål med opptrappingsplanen er å stille utøvere av vold og overgrep til ansvar for sine straffbare handlinger og sikre et tilgjengelig rettsvern for utsatte.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til Riksadvokatens direktiver for 2023, hvor det beskrives at grove integritetskrenkende lovbrudd som voldtekt og mishandling i nære relasjoner, seksuelle overgrep mot barn, alvorlig økonomisk og organisert kriminalitet mv., skal prioriteres. Flertallet merker seg også at politiet i varierende grad evnet å håndtere kriminaliteten på en tilstrekkelig effektiv måte. Det har vært en negativ utvikling i resultatoppnåelse for de alvorlige lovbruddene. Oppklaringsprosenten, særlig i saker om mishandling i nære relasjoner, er lav og har utviklet seg i negativ retning de siste årene. Ofte er saksbehandlingstiden lang, og i tillegg henlegges mange volds- og overgrepssaker. Lang saksbehandlingstid er ofte en årsak til at det gis strafferabatt i saker som føres for domstolene. Høy henleggelsesprosent og at sakene tar lang tid i straffesakssystemet kan svekke tilliten til at det har noen hensikt å politianmelde saker om vold og overgrep. Oppklaringsprosenten for saker om mishandling i nære relasjoner er redusert fra 35 pst. i 2013 til 24 pst. i 2022.

Flertallet registrerer også at gjennomførte tilrettelagte avhør i perioden 2021–2022 har gått ned fra 5 003 i 2021 til 4 164 i 2022. Dette er bekymringsfullt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at vold og overgrep mot barn samt vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som må prioriteres høyere i hele straffesakskjeden. God håndtering av disse sakene er viktig for å ivareta rettighetene til den enkelte volds- og overgrepsutsatte, men også fordi straffeapparatets håndtering har betydning for den enkelte utsattes og befolkningens tillit til systemet. Det er viktig at slike saker behandles raskt og har god kvalitet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen på side 101 sier at de vil legge til rette for en god balanse mellom politiets lokale tilstedeværelse og et politi og en påtalemyndighet som har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å etterforske, også den mest alvorlige kriminaliteten, på en rettsikker måte i hele landet. Det skal også gjennomføres et etterforskningsløft og en styrking av påtalemyndigheten. Disse medlemmer mener dette utsagnet stemmer dårlig med ressursituasjonen i politiet i dag. Regjeringen bruker både tid og penger på å reversere reformer, åpne nedlagte lensmannskontor og å opprette passkontor, nye studieplasser og plassering av tjenester stikk i strid med politifaglige råd. I høringen til denne saken sier Politijuris-

tene at de trenger 70–80 nye stillinger for å håndtere nye hjemler i forbindelse med omvendt voldsalarm. Fag- og opplæringsansvarlige i alle landets politidistrikt skriver i et opprop at budsjettet for obligatorisk årlig opplæring er redusert med 70 pst. på tre år. 4 500 politifolk vil derfor ikke få delta i planlagt opplæring i etterforskning. Statsadvokaten i Troms har blant annet uttalt at de rådende politiske føringer som er nedfelt i regjeringsplattformen vil svekke distriktets evne til etterforskning. Forebyggende enheter bygges ned over hele landet, noe som disse medlemmer mener er sterkt bekymringsfullt når forekomsten av vold og overgrep øker.

VOLDSERSTATNING

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at ny voldserstatningslov trådte i kraft 1. januar 2023 og skal være et nytt og bedre regelverk på voldserstatningsfeltet. Etter den nye loven skal erstatningskravet som hovedregel behandles av domstolene i straffesaken mot skadevolder. Etter domstolsbehandlingen vil staten tilnærmet automatisk utbetale erstatning i tråd med domstolens utmåling og deretter kreve regress fra skadevolder. Dette gir en langt mer rettsikker og effektiv behandling av erstatningskravet samtidig som at den voldsutsatte slipper ventetid og påkjenningen med at saken behandles først i domstolen og deretter hos voldserstatningsmyndighetene. Disse medlemmer viser til at det har kommet en del tilbakemeldinger på at loven har gitt uheldige virkninger, og støtter regjeringen i at loven evalueres innen fem år.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at regjeringen i opptrappingsplanen punkt 5.9 omtaler den nye voldserstatningsloven som «et nytt og bedre regelverk på voldserstatningsfeltet».

Dette medlem viser til at voldtektsutvalget i NOU 2024:4 langt i fra deler denne oppfatningen. I punkt 21.6 tegner utvalget et ganske annet bilde:

«Utvalget mener at endringene som kom med den nye voldserstatningsloven, har innskrenket voldtektsutsattes rettigheter. Innføringen av frister, partstatus til utøver og svekkelse av retten til bistandsadvokat innebærer til sammen at voldtektsutsatte er langt dårligere stilt enn tidligere, når det gjelder muligheten til å søke erstatning fra staten.»

Dette medlem merker seg at voldtektsutvalget videre mener at fristene for å søke om erstatning er for korte. Dette medlem deler utvalgets syn om at fristene for å søke erstatning fra staten bør være minst like lange som de alminnelige foreldelsesreglene, og at det ikke foreligger gode grunner til at fristene skal være kortere overfor staten. Dertil kommer det at voldtektsutsatte ofte bruker tid på å anmelde saken, og at mange

befinner seg i krevende situasjoner hvor det kan være vanskelig å overholde knappe tidsfrister.

Hva den påståtte skadevolders partsrettigheter angår, viser dette medlem til at påstått skadevolder alltid vil være part i saker som går for domstolen. Etter voldsoffererstatningsloven som gjaldt frem til 2023, var ikke påstått skadevolder part i saker som kun behandles av Kontoret for voldsoffererstatning. Etter den nye voldserstatningsloven vil imidlertid påstått skadevolder være part også i disse sakene.

Dette medlem viser videre til at påstått skadevolder som part i saken vil kunne få innsyn i sakens dokumenter, som vil inneholde en rekke personlige opplysninger om den utsatte. Slike opplysninger kan for eksempel være erklæringer fra leger og psykologer, vurderinger av arbeidsevne og vurderinger av forholdet til egne barn.

Dette medlem viser til at både bistandsadvokater og utsatte har fremholdt at slikt innsyn kan være svært invaderende for den utsatte og, i saker hvor den utsatte har grunn til å frykte den påståtte skadevolderen, være direkte farlig.

Dette medlem viser videre til at det i Innst. 310 L (2021–2022) ble fremmet forslag om å fjerne statens adgang til å kreve regress i saker som kun behandles av Kontoret for voldserstatning, med den begrunnelse at regressadgang kunne føre til at påstått skadevolder trakk saken inn for domstolene og dermed gjorde prosessen med å få voldserstatning vanskeligere. Den nye voldserstatningsloven gir derfor ikke staten adgang til å søke regress i saker hvor erstatningen ikke er tilkjent ved rettskraftig dom.

Dette medlem viser videre til at voldtektsutvalget mener at den påståtte skadevolder ikke bør være part i saken når staten ikke skal søke regress. Partstatus ble i utgangspunktet innført under forutsetning av at staten skulle kreve regress i disse sakene. Etter utvalgets syn burde partstatusen blitt fjernet da adgangen til å kreve regress ble endret. I slike tilfeller er erstatningskravet en sak mellom den utsatte og staten, ikke mellom den utsatte og den påståtte skadevolder. I punkt 21.3 uttaler utvalget følgende:

«Utvalget kan ikke se at det finnes menneskerettslige forpliktelser til å gi skadevolder partsrettigheter i saker hvor staten ikke skal søke regress fra skadevolder.»

Dette medlem mener på denne bakgrunn at regjeringen snarest mulig bør ta en ny menneskerettslig vurdering av om det er nødvendig å gi skadevolder partsrettigheter i saker hvor staten ikke skal søke regress.

Dette medlem deler voldtektsutvalgets syn om at utsatte bør ha rett til bistand fra advokat betalt av staten når de søker erstatning. Dette medlem viser til at utvalget i punkt 21.6 skriver følgende:

«Selv om myndighetene anser prosessen for å søke om voldserstatning som enkel, vil den ikke nødvendigvis oppleves slik av utsatte. Å få bistand fra en advokat kan være avgjørende for at vedkommende velger å søke og klarer å fylle ut søknaden på en god måte.»

Dette medlem viser til at regjeringen i opptrappingsplanen tar sikte på å evaluere den nye voldserstatningsloven innen 5 år. Dette medlem vil, på bakgrunn av det ovennevnte, på det sterkeste oppfordre regjeringen til å foreta en evaluering av loven langt tidligere enn dette.

Vold og overgrep i samiske samfunn

Komiteen viser til målet i opptrappingsplanen om å sikre en helhetlig og samordnet politikk mot vold og overgrep i samiske samfunn.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, merker seg at tiltakene i denne planen skal legge bedre til rette for å forebygge og bekjempe vold og overgrep i samiske samfunn. Det innebærer å tilrettelegge for at ansatte i relevante tjenester får kunnskap og kompetanse i samisk språk, kultur og samfunnsforhold. I tillegg må det være tilstrekkelig kapasitet og tilgjengelighet i tjenestene slik at voldsutsatte får god og riktig hjelp. Arbeid for å bygge gjensidig tillit mellom den samiske befolkningen og norske myndigheter vil være avgjørende for å lykkes i arbeidet med å bekjempe vold og overgrep i de samiske samfunnene. Kunnskap hos barn og unge, og holdningsskapende arbeid blant befolkningen generelt, vil utgjøre en viktig del av dette arbeidet. Vold og overgrep i samiske samfunn er en utfordring som må løses i fellesskap mellom det samiske samfunnet og norske myndigheter.

Flertallet viser til at mangelen på samiske språkbærere – det vil si ansatte som har samisk bakgrunn og bruker samisk som hverdagspråk, eller som har god samisk språk- og kulturforståelse – hos politi og hjelpeapparat er en av de største hindringene for å kunne gi gode tjenester til den samiske befolkningen. Politiet og hjelpeapparatet må kunne imøtekomme samiske voldsut-sattes behov for tjenester som er kulturelt og språklig tilrettelagt for dem.

Flertallet merker seg at det er et stort behov for mer kompetanse innen samisk språk og kultur. Det er behov for å utvikle kunnskapsbasert metodikk og verktøy tilpasset samiske barn og samiske familier.

Flertallet merker seg også at det samiske krise- og incestsenteret i Karasjok ble nedlagt i 2019, etter at Statsforvalteren utførte tilsyn og påpekte flere alvorlige brudd på, og avvik fra, loven. Flertallet merker seg også at kun tre av de elleve kommunene i samisk forvaltningsområde har kommunale handlingsplaner mot

vold i nære relasjoner, og at det fremdeles ikke er etablert et eget barnehus i det samiske kjerneområdet til tross for at det har vært planlagt i lang tid.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre vil arbeide for å sikre gode og likeverdige tjenester til alle som utsettes for vold og overgrep, uavhengig av etnisitet, språk, kultur og geografi og viser til regjeringen Solbergs handlingsplan Frihet fra vold, som i likhet med denne planen hadde et eget kapittel om vold og overgrep i samiske samfunn. Handlingsplanen ble behandlet i Sametingets plenum i mars 2022. Sametinget har i tillegg utarbeidet en egen handlingsplan mot vold i samiske samfunn for perioden 2023–2025. Sametingets handlingsplan ble vedtatt i Sametingets plenum i desember 2023.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, er glade for at opptrappingsplanen, som varslet, inneholder et eget kapittel med tiltak rettet mot vold og overgrep i samiske samfunn, på samme måte som i handlingsplanen mot vold i nære relasjoner fra 2021.

Komiteens medlem fra Venstre savner imidlertid, i likhet med NIM, målrettede tiltak rettet mot andre utsatte grupper i befolkningen.

Dette medlem viser til at NIM i sin høringsuttalelse skriver:

«Etter Istanbulkonvensjonen plikter myndighetene å ta særlig hensyn til sårbare (vulnerable) personers rettigheter og behov i utformingen av tiltak for å forebygge og beskytte mot vold. Dette inkluderer blant annet eldre, personer med funksjonsnedsettelse, lhbt+personer, og personer i aktiv rus. Dette er ulike grupper som har ulike utfordringer og behov med tanke på forebygging og bekjemping av vold, men fellesnevner inkluderer mangel på tilstrekkelig kunnskap om og forskning på vold og overgrep mot disse gruppene, og mangler i hjelpetjenester.

Istanbulkonvensjonens overvåkningsorgan GREVIO har også kritisert Norge for at særlig hjelpetilbudet til kvinner i aktiv rus, kvinner med funksjonsnedsettelse, i tillegg til samiske kvinner, ikke er tilstrekkelig.»

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med flere målrettede tiltak rettet mot flere utsatte grupper, herunder personer med funksjonsnedsettelse og kvinner i aktiv rus.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at voldtekstutvalget i NOU 2024:4 boks 15.4 skriver at det

finnes lite systematisert kunnskap om hvordan funksjonshemmede som utsettes for voldtekt, opplever møtet med støttetjenestene. Flertallet viser til at Unge funksjonshemmede i sitt innspill til voldtektsutvalget skriver følgende:

«Funksjonshemmede kan oppleve å bli ansvarliggjort for overgrep de utsettes for. Dette kan innebære at det stilles spørsmål ved hvorvidt man har tatt ansvar for egen funksjonsnedsettelse, eller hensyntatt sårbarheten ved å ha en funksjonsnedsettelse i forkant av overgrepene. Tegn på at man har blitt utsatt for overgrep, kan tolkes som et resultat av ens funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdom.»

Flertallet viser videre til at flere forteller om opplevelser av å ikke bli tatt på alvor når de henvender seg til helsevesen og hjelpeapparat etter opplevde overgrep. Andre igjen opplever at overgrepene de har blitt utsatt for, anses som mindre alvorlige ettersom de selv ikke oppfattes som seksuelle vesener.

Flertallet mener at disse tilbakemeldingene tegner et bilde av et helsevesen og et hjelpeapparat som på langt nær evner å møte mennesker med funksjonsnedsettelse som har blitt utsatt for overgrep, på en god nok måte. Flertallet frykter at denne måten å bli møtt på kan skape barrierer for å oppsøke hjelp eller anmelde overgrep, og mener at det bør gjøres en målrettet innsats for å komme overgrepsutsatte med funksjonsnedsettelse bedre i møte.

Flertallet viser videre til at det i 2016 ble besluttet å bevilge midler til opprettelse av støttesentre for kriminalitetsutsatte i alle politidistriktene for å «gi en bedre oppfølging av ofre og pårørendes stilling gjennom straffesakskjeden». Støttesentrene er et tilbud til dem som har vært utsatt for integritetskrenkende kriminalitet, blant annet voldtekt. Sentrene kan hjelpe fornærmede med informasjon og veiledning om det å anmelde, støtte hele veien fra politianmeldelse til saken er avgjort, vitnestøtte før, under og etter en eventuell rettssak og hjelp til å søke voldserstatning.

Flertallet viser til at det fremkommer i NOU 2024:4 punkt 19.3.5.2 at støttesentrene i innspill til voldtektsutvalget oppgir at de har svært lite i kontakt med sårbare grupper av utsatte. Med sårbare grupper sikter støttesentrene blant annet til personer i aktiv rus, skeive, eldre personer, personer med psykisk utviklingshemming og utsatte for mishandling i nære relasjoner.

Flertallet er bekymret for at støttesentrenes tilbud ikke synes å i tilstrekkelig grad nå ut til flere utsatte grupper, og ber regjeringen om å rette søkelys mot dette i sin oppfølging av opptrappingsplanen.

Uttalelse fra familie- og kulturkomiteen

Justiskomiteen forela foreløpig avgitt innstilling for familie- og kulturkomiteen og helse- og omsorgskomiteen i brev av 20. mars 2024.

Helse- og omsorgskomiteen hadde følgende uttalelse:

«Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til voldtektsutvalgets utredning NOU2024:4 Voldtekt – et uløst samfunnsproblem, som ble levert til justisministeren 8. mars 2024. Disse medlemmer mener utredningen gir en knusende dom over storsamfunnets arbeid med voldtekt og oppfølging av voldtekts ofre. Utredningen peker blant annet på tall fra 2023 som viste at én av fem kvinner har vært utsatt for voldtekt ved makt eller tvang og at halvparten av personer utsatt for voldtekt var under 18 år da de ble voldtatt. Disse medlemmer mener denne utviklingen er svært alvorlig. Disse medlemmer ser med bekymring på at ofre for voldtekt opplever å bli avvist av spesialisthelsetjenesten når de søker psykisk helsehjelp, og mener det er behov for å redusere variasjoner i organisering, innhold og varighet på den psykososiale oppfølgingen, slik voldtektsutvalget peker på.

Disse medlemmer viser til at voldtektsutvalget peker på at det i 2022 ble anmeldt 709 voldtekter av barn under 14 år. Disse medlemmer merker seg utvalget sin klare kritikk av at det ikke finnes et akutttilbud for barn utsatt for voldtekt, og at en betydelig andel utsatte barn ikke får tilbud om rettsmedisinske undersøkelser etter voldtekt. Disse medlemmer mener dette er en uholdbar situasjon og at det må gjøres mer for å sikre at barn utsatt for voldtekt får et bedre tilbud.

Komiteens medlem fra Rødt understreker at forebygging av voldtekt og vold i nære relasjoner er helt avgjørende, og må skje både nasjonalt og lokalt. Det må skje i barnehager, skoler, i helsevesenet, i frivilligheten og i andre tjenester. Denne innsatsen må være nasjonal og koordinert. Dette medlem viser til Representantforslag 74 S (2023–2024) hvor Rødt fremmer flere forslag, deriblant forslag om en nasjonal forebyggingsstrategi for en samordnet innsats mot partnerdrap og -vold, samt flere andre tiltak i tråd med og som supplement til denne opptrappingsplanen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Pasientfokus minner om at bekjempelse av partnerdrap og partnervold er et essensielt ledd i bekjempelse av vold mot kvinner. Kvinner er mer utsatt for vold fra partner enn menn. Kvinner drepes i større grad av sine partnere, som regel av menn. I tillegg utsettes kvinner for seksuell vold i større grad enn menn, og seksuelle overgrep og voldtekt utføres i mange tilfeller av en i nær relasjon – som ofte er en ektemann, samboer eller kjæreste. Norge har tidligere fått kritikk av FNs kvinnekommité, som har vært bekymret for at kjønnsnøytral lovgivning, politikk og programmer kan føre til mangelfull beskyttelse av kvinner og kan hindre oppnåelsen av faktisk likestilling mellom kjønnene. Synliggjøring av maktperspektivene kan gi bedre verktøy i dette arbeidet. Disse medlemmer viser til at vold mot kvinner både er et resultat av manglende likestilling og en årsak

til manglende likestilling. Forebygging av vold mot kvinner og likestillingsarbeid kan redde liv.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at flere av høringsinnspillene til justiskomiteen peker på at tiltakene i opptrappingsplanen mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner generelt ikke er forpliktende nok eller kraftige nok, og at det mangler en reell opptrapping av innsatsen mot vold og overgrep i denne opptrappingsplanen. Dette medlem deler denne bekymringen.

Dette medlem viser til at kommunene har en særlig viktig rolle i det forebyggende arbeidet. Flertallet i justiskomiteen går inn for å utrede forslag til lovfesting av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner og sende et lovforslag på høring innen våren 2025.

Dette medlem vil minne om rapporten fra Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress, Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – Hvordan brukes de og til hvilken nytte? (3:2019), som viste at kun 40 pst. av landets kommuner hadde slike handlingsplaner. Riksrevisjonens undersøkelse fra 2022 viste at kommuner uten en slik handlingsplan i mindre grad har skriftlige rutiner og prosedyrer for å avdekke og varsle om vold, og for samordning av tjenestene. Dette medlem mener dette viser tydelig at det er behov for lovfesting av kommunale handlingsplaner, og viser til at Rødt har foreslått dette i Representantforslag 74 S (2023–2024).

Komiteens medlemmer fra Rødt og Pasientfokus understreker viktigheten av å senke terskelen for hjelp for å komme seg ut av volden. Nettverk, tykkelsen på lomdeboka, eller hvor i landet man bor kan ikke være avgjørende for hvilken hjelp de voldsutsatte får. Disse medlemmer støtter forslaget om at kostnader knyttet til reiser til og fra krisesenter blir dekket. I tillegg må det arbeides for at alle kommuner tilbyr overgangsboliger eller andre midlertidige botilbud til voldsutsatte. Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av at det igjen blir etablert et krisesentertilbud for den samiske befolkning.

Komiteens medlem fra Rødt vil vise til at Rødt i sitt alternative budsjett 2024 satt av 30 mill. kroner utover statsbudsjettet til tiltak for å forebygge voldtekt og vold i nære relasjoner, og styrket krisesenterøkonomien med 80 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus vil fremheve at vold i nære relasjoner er et alvorlig samfunnsproblem som rammer en betydelig del av befolkningen på flere negative måter. Dette er ikke bare et juridisk problem, men også et folkehelseproblem med store konsekvenser for den enkelte og for samfunnet. Disse medlemmer mener vi som samfunn har et ansvar for å beskytte og støtte de som er rammet av vold i nære relasjoner, og for å bekjempe årsakene til denne typen vold. Samfunnet må også sikre at de som lider av slik vold får tilstrekkelig rettsvern og tilgang til nødvendige ressurser for å kunne komme seg videre.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Framskrittspartiet, Rødt, Kristelig folkeparti og Pasientfokus mener Barnehusene er en viktig aktør for å få unge sårbare ut av voldelige relasjoner. Barneombudet peker i sitt høringsinnspill til justiskomiteen på at evaluering

gen fra 2021 ikke har blitt fulgt opp, eller sendt på høring.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus ønsker å styrke Barnehusene og mener antallet medisinske undersøkelser må økes betydelig. Gjennom medisinske undersøkelser bidrar man til å sikre bevismateriale, og kan gi viktig dokumentasjon av skader og traumer som ikke alltid er synlige. Denne dokumentasjonen kan være avgjørende for å bevise at et barn har blitt utsatt for vold eller overgrep. Dette kan føre til at flere gjerningspersoner blir dømt og at barn og unge får den hjelpen de trenger.

Disse medlemmer mener at krisesentrene sitt arbeid er svært sentralt i bekjempelsen av vold i nære relasjoner. Samtidig er disse medlemmer bekymret over at mange kvinner og barn ikke vet om krisesentertilbudet eller hvordan de kan få hjelp. Det er ofte de som trenger sentrene mest som vet minst om tilbudet. Krisesentersekretariatet sitt høringsinnspill til justiskomiteen peker på at en nasjonal informasjonskampanje kan bidra til å øke kunnskapen om krisesentrene og gjøre det lettere for de som trenger hjelp å finne den. Disse medlemmer stiller seg bak flertallet i justiskomiteen som ber regjeringen sikre at krisesentertilbudet er godt kjent, gjennom for eksempel målrettede kampanjer.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Kristelig Folkeparti deler oppfatningen til medlemmet fra Venstre i justiskomiteen når det gjelder behovet for å revurdere den nye voldserstatningsloven i lys av voldtektsutvalgets utredning NOU 2024:4. Videre støtter disse medlemmer voldtektsutvalgets synspunkt om at frister for å søke erstatning fra staten bør være minst like lange som ved vanlige foreldelsesregler. Disse medlemmer støtter også forslaget om at påståtte skadevoldere ikke bør være parter i saken, samt at voldtektsutsatte bør ha rett til advokatbistand betalt av staten når de søker erstatning. Disse medlemmer mener imidlertid at de grundige vurderingene fra voldtektsutvalget allerede bør være tilstrekkelige til å revidere voldserstatningsloven. Det er vanskelig å vente på nok en gjennomgang av loven, slik det foreslås i innstillingen, når det gjentatte ganger er belyst i media, i voldtektsutvalgets utredning og fra flere høringsinstanser at sårbare og voldsutsatte personer lider under lovens nåværende formuleringer.

Komiteens medlemmer fra Rødt, Kristelig Folkeparti og Pasientfokus viser til at Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) sitt høringsinnspill til justiskomiteen løfter fram hvordan opptrappingsplanen ikke inneholder tiltak for å vurdere opprettelsen et nasjonalt overvåkningsorgan for gjennomføring av Menneskehandelskonvensjonen. Menneskehandel kan betraktes som en av de groveste formene for individuell krenkelse og inneholder nesten alltid et element av vold. Det fremgår av artikkel 29 nr. 4 i konvensjonen at statspartene skal vurdere utnevning av en nasjonal rapportør eller andre mekanismer for å overvåke statens forpliktelser etter konvensjonen.

Disse medlemmer viser til de mange utfordringene knyttet til vold i nære relasjoner og digital trygghet. I januar 2024 publiserte NRK flere artikler om unge som ufrivillig ble lagt til i Snapchat-grupper hvor de blir eksponert for vold og overgrep av mindreårige. Studier (The long-term effect of media violence exposure on aggression of youngsters – ScienceDirect) indikerer at slik

eksponering over lengre tid kan ha en sammenheng med normalisering av uønsket atferd blant unge. I dagens samfunn beskyttes barn på mange arenaer. Det er påbud om bilbelter og forbud mot blyholdig maling, og det er aldersgrenser for alkohol og tobakk. Men for barnas liv på internett er det få restriksjoner. Disse medlemmer mener at kampen for unge sin digitale trygghet er oversett i diskursen rundt å forhindre vold i nære relasjoner.

Disse medlemmer viser til at grunnlaget for god psykisk helse etableres gjennom de 1 001 første dagene av livet, og at dette inkluderer svangerskapet. Det kommer stadig ny forskning som viser at mors psykiske og somatiske helse under graviditeten, er av stor betydning for barnets utvikling. Disse medlemmer er bekymret for de langsiktige konsekvensene for barn som vokser opp med vold i hjemmet eller i nære relasjoner, og mener det er behov for å styrke kompetansen på helsestasjonene og i skolehelsetjenesten på hvordan man spør om vold. I tillegg er det viktig at familiene får god hjelp og veiledning fra tjenestetilbudet i kommunen sin.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti ikke er representert i justiskomiteen, men ønsker å signalisere støtte til følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste handlingsplan mot vold og overgrep i kommunene, som skal jevnlig oppdateres, med det formål å systematisere og koordinere kommunenes arbeid med å forebygge, avdekke og hjelpe mennesker som er utsatt for vold og overgrep. Forslaget skal sendes på høring innen våren 2025.
- Stortinget ber regjeringen utrede endringer i tvungen samvær og tvungen mekling i saker med vold eller mistanke om vold.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.
- Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med flere målrettede tiltak rettet mot flere utsatte grupper, herunder personer med funksjonsnedsettelse og kvinner i aktiv rus.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at det satses på forskning som vil bedre kunnskapsgrunnlaget på levekår og ivaretagelse av rettighetene til barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet.
- Stortinget ber regjeringen sikre gjennomføring av pålitelige forekomststudier om vold og overgrep, som omfatter livsløpet fra barn til voksen og til de eldre, og som også dekker inn ulike minoriteter.

Dette medlem vil også signalisere støtte til komiteens tilråding II–VII.

Komiteens medlem fra Pasientfokus viser til vold og overgrep i nære relasjoner er et alvorlig samfunns-, folkehelse- og likestillingsproblem.

Dette medlem viser til opptrappingsplanens mål om å sikre en helhetlig og samordnet politikk mot vold og overgrep i samiske samfunn. Dette medlem viser til Sametingets handlingsplan mot vold i samiske samfunn for perioden 2023–2025. Dette medlem viser til at vold og overgrep er et taust samfunnsproblem i samiske samfunn, og at vold i nære relasjoner er spesielt tabubelagt. Barrierene mot å søke hjelp kan også være enda større for samiske gutter og menn enn for samiske jenter og kvinner. Dette medlem viser til at SAMINOR 2-undersøkelsen viser at personer med samisk bakgrunn,

særlig samiske kvinner, rapporterer om høyere forekomst av fysisk, psykisk og seksuell vold enn personer med ikke-samisk bakgrunn i samme geografiske område. Det ser ut til at samiske kvinner er mer utsatt for partnervold enn ikke-samiske kvinner. Dette medlem viser til at forskning peker på at en faktor som kan være medvirkende til den høyere forekomsten, er fornorskningspolitikken. Som Sannhets- og forsoningskommisjonen påpekte i sin rapport, har fornorskningspolitikken fortsatt negative konsekvenser for kultur, språk, helse og tradisjonelle næringer. Dette medlem vil spesielt peke på proposisjonens kapittel 6.2.6 der det beskrives at flere og større arealinngrep setter særlig de tradisjonelle samiske næringene under press, og at det kan føre til økt psykisk stress og sykdom, som igjen øker risikoen for vold i familien. Det vises også til forskning som viser til eksempler på at tap av landområder har gitt utslag i antallet tilfeller av vold og overgrep i urfolksamfunn. Dette medlem advarer mot at nye næringsinteresser, storsamfunnets interesser og utbygging av landområder som er viktige for samisk kultur og næringsutøvelse, fortsetter å påføre skade på natur og kultur i samiske områder.

Dette medlem vil understreke behovet for forebygging og avdekking av vold, i tillegg til at personer som er utsatt for vold og overgrep mottar riktig og tilpasset behandling i den situasjonen de er i. Både for forebygging, avdekking og behandling er det avgjørende at kunnskap og kompetanse på samisk og om samisk språk og kultur økes blant ansatte i de offentlige tjenestene. Studier av samiske brukes møte med helse- og sosialtjenestene i Norge, Sverige og Finland indikerer at mange samer opplever kulturelle utfordringer og språklige barrierer i sitt møte med majoritetssamfunnets tjenesteapparat (Hedlund og Moe, 2010; Bongo, 2012; Statens folkhälsoinstitut, 2010; Miittunen, 2012). Som det vises til i proposisjonen, er det store mangler på samisk språk- og kulturkompetanse hos politi og hjelpeapparat, og det er generell mangel på samiskspråklig personell i offentlig sektor. For å sikre et likeverdig hjelpetilbud må samisk språk- og kulturkompetanse på plass i alle sektorer og på alle nivåer i det eksisterende hjelpetilbudet, både i helse- og omsorgstjenestene, barnevernet, politiet, Nav, barnehage og skole. Dette medlem vil understreke at det er spesielt viktig å ta vare på de delene av hjelpeapparatet som i dag faktisk har kunnskap og fungerer godt for den samiske befolkningen. Dette medlem vil på det sterkeste advare mot at velfungerende og verdifulle fagmiljøer med høy fagkompetanse og samisk språk- og kulturforståelse, reduseres eller legges ned, jf. forslag om endringer i Distriktpsychiatriisk senter (DPS) og Tverrfaglig spesialisert behandling av ruslidelser (TSB) i Tana, Alta og Karasjok. Dette vil medføre at et språklig og kulturelt tilpasset tilbud for samiske pasienter forsvinner, og det er tap som er vanskelig å bygge opp igjen på senere tidspunkt.»

Uttalelse fra helse- og omsorgskomiteen

Familie- og kulturkomiteen hadde følgende uttalelse:

«Familie- og kulturkomiteen viser til justiskomiteens utkast til innstilling vedrørende Prop. 36 S (2023–

2024) Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028).

Familie- og kulturkomiteen har følgende merknader:

Komiteen er opptatt av at barn skal være trygge på alle arenaer de deltar på. Komiteen viser til at man i opptrappingsplanen skal videreutvikle samarbeidet med frivilligheten i arbeidet mot vold og overgrep. Komiteen mener dette er et svært viktig tiltak som må følges opp i et tett samarbeid med frivilligheten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Venstre, understreker viktigheten av at man vil gjenetablere forumet for samarbeid mellom myndigheter og frivillige organisasjoner i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Flertallet viser til at barn tilbringer mye av sin fritid på nett. Derfor er det viktig at barn beskyttes mot overgrep på nett. Flertallet understreker viktigheten av at man skal styrke samarbeidet mellom myndighetene og tilbydere av tjenester på internett for bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep, for å sikre barna på nett. Arbeidet med å videreutvikle innholdet på foreldrehverdag.no om digitalt foreldreskap og om hvordan foreldre kan forebygge risikofullt og skadelig nettbruk blant barn og unge, vil være viktig i dette arbeidet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen arbeider med en stortingsmelding om trygg digital oppvekst som også vil omhandle disse temaene.

Komiteen legger vekt på den svært viktige jobben barnevernet gjør blant annet for å hindre overgrep mot barn og unge. Komiteen mener at tiltaket om å styrke kompetansen i barnevernet om saker som gjelder alle former for vold og overgrep vil være viktig for å gi barnevernet kunnskap for å avdekke og forhindre vold og overgrep mot barn.

Komiteen legger vekt på at man over hele landet skal sørge for at tjenester for de som er utsatt for vold og overgrep, er tilgjengelig. Komiteen mener at tiltaket med å utrede etablering av ytterligere barneustilbud der lang reisevei er en utfordring, er et viktig tiltak som bør prioriteres. Det er også viktig at regjeringen følger opp evalueringene av Statens barnehus, blant annet gjennom å opprettholde dagens barnehusmodell, og styrke arbeidet med å utvikle tilbudet som gis i barnehusene i dag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre mener at kunnskapen om vold i nære relasjoner i offentlige etater, som for eksempel barnevern, politi og påtalemyndighet, må styrkes.

Dette flertallet har merket seg at tilbudet fra Stine Sofies Stiftelse om opphold ved Stine Sofie Senteret, er et svært verdifullt tilbud til barn og unge som har vært utsatt for vold, overgrep eller har vært vitne til vold i nære relasjoner, og også til deres søsken og omsorgspersoner. Med en utvidelse av senteret, vil Stine Sofies Stiftelse kunne utvikle et mer individuelt og tilrettelagt oppfølgingstilbud til de aller mest sårbare familiene. Mange av familiene har behov for beskyttelsestiltak i form av adressesperre eller besøksforbud, og lever i det daglige med en overhengende trussel fra gjerningspersonen(e). Stiftelsen ønsker i større grad å bidra til at

disse familiene kan følges tettere opp, for å forebygge ytterligere skjevutvikling og arbeide målrettet med å forebygge de langvarige konsekvensene av vold og overgrep.

Dette flertallet viser til arbeidet som Nok. Norge gjør. Dette flertallet viser til at barn og unge som er utsatt for seksuelle overgrep trenger et bedre hjelpetilbud. Det bør aldri være mangel på midler som hindrer at det finnes tilbud til barn og unge som trenger det. Nærhet til slike tilbud kan for mange være avgjørende for om de får brukt tilbudet, og det er samtidig et reelt behov for at alle kommuner har en fast kontakt i spørsmål om vold og overgrep mot barn og unge. Nok. Norge har sammen med Redd Barna, Norges Idrettsforbund og Bergen kommune kurset Trygg på trening. Det er et gratis kurs for trenere og frivillige som skal gjøre klubber tryggere for barn.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre er av den oppfatning at saker om overgrep mot barn og unge bør prioriteres av politi og påtalemyndighet, herunder hvor raskt mulige overgrep etterforskes og eventuelt påtales, slik at den forulempede ser at det nytter å melde fra.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre viser til satsingen mot vold og overgrep i samarbeid mellom Private Barnehagers Landsforbund og Stine Sofies Stiftelse. Disse medlemmer mener Barnas verneombud er en viktig og god satsing for de sårbare barna i alle landets barnehager. Barnas verneombud er en satsing som utgjør en forskjell for barna og deres oppvekst.

Disse medlemmer viser til at det i mange saker om vold og overgrep mot barn og unge også finnes saker om vold mot dyr. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet og Venstre fikk opprettet dyrepoliti da disse partiene satt i regjering, og at det er viktig at dyrepolitiet blir bygget videre ut. Med en fullverdig dyrepoliti vil også tilgrensende saker kunne avdekkes.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at idretten, frivilligheten og også norske kommuner i lengre tid har etterlyst en modernisert og digital løsning for politiattestsystemet. Regjeringen har fått spørsmål om dette både i skriftlige spørsmål og i spørretimen. Det har også vært fremmet forslag om tiltak for å gjennomføre forbedringer i politiattestordningen i flere saker familie- og kulturkomiteen har hatt til behandling de siste årene. I forbindelse med behandlingen av Prop. 79 L (2022–2023) Endringer i barnelova mv. (krav om barneomsorgsattest) fremsatte for eksempel Høyre og Fremskrittspartiet følgende forslag:

‘Stortinget ber regjeringen snarest legge frem forslag om endringer i barnelova slik at det kan kreves politiattest fra ansatte ved kommunale idrettsanlegg.’

‘Stortinget ber regjeringen snarest legge frem en sak om endringer i barnelova slik at det blir mulig for frivillige lag og organisasjoner å få en bedre politiattestordning i tråd med det behov frivilligheten klart har signalisert.’

‘Stortinget ber regjeringen snarest legge frem forslag om endringer i barnelova slik at det kan kreves

oppdatert politiattest også for dem som jobber med barn og unge i private virksomheter.’

Disse medlemmer har registrert at regjeringen ved en rekke anledninger har uttalt at den jobber med denne problemstillingen. Disse medlemmer mener at det er bekymringsfullt at det kan gå lang tid før organisasjoner/arbeidsplasser får vite om at deres ansatte eller frivillige har begått straffbare handlinger som kan utelukke dem fra stilling eller verv, og mener at det er på høy tid at de nødvendige endringer gjennomføres.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet viser til at i arbeidet mot vold og overgrep trengs det mange ulike tiltak. Noen av disse har Fremskrittspartiet vært pådriver for. For eksempel har Fremskrittspartiet gjentatte ganger foreslått innstramminger i hvem som får arbeide med eller ha frivillig verv hvor det er kontakt med barn og unge. Politiattest må kunne påkrevs for alle som har kontakt med barn og unge, uavhengig av om det er i profesjonell eller frivillig sammenheng. Rutinene for slikt må også fungere på en slik måte at det ikke er smutthull.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det fortsatt gjennomføres kjønnslemlestelse på barn og unge. Noen familier sender sine døtre til utlandet for at overgrepet skal gjennomføres. All kjønnslemlestelse er grove overgrep som må stanses. De ansvarlige og de som bistår/tilrettelegger/gjennomfører slikt må straffes. Det bør videre gjennomgå om meldeplikt ved mistanke om kjønnslemlestelse fungerer tilfredsstillende.

Disse medlemmer vil også peke på negativ sosial kontroll som et voksende samfunnsproblem. Barn og unge som utsettes for det, får ofte sine rettigheter krenket.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det er mange partnerdrap. Siden 2000 har 186 kvinner og 23 menn blitt drept av sin partner eller ekspartner. Slike tragiske dødsfall kommer sjelden ut av det blå. Mange av de samme faresignalene preger nesten samtlige saker. Nesten alle slike drap er kjennetegnet av vold i forkant. Mange av ofrene hadde eller ba om voldsalarm eller besøksforbud før drapet skjedde. Politiet har i over ti år vært pålagt å vurdere risiko i alle partnervoldssaker, men det har ikke blitt systematisk fulgt opp. Disse medlemmer ser frem til at det skal bli mer bruk av omvendt voldsalarm – i slike saker er det rett og rimelig at det er overgriper som må leve med ulemper. Det bør også vurderes strengere konsekvenser for brudd på besøksforbud, og økte strafferammer for vold og trusler.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen kartlegge hvor mange utenlandske statsborgere som er domfelt for vold i nære relasjoner, som ikke blir utvist fra landet, og hvor beslutningen om ikke å utvise er begrunnet i hensynet til at

domfeltes barn skal kunne ha samvær med den domfelte.

Forslag fra Høyre og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste handlingsplan mot vold og overgrep i kommunene, som skal oppdateres jevnlig, med det formål å systematisere og koordinere kommunenes arbeid med å forebygge, avdekke og hjelpe mennesker som er utsatt for vold og overgrep. Forslaget skal sendes på høring innen våren 2025.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i tvungent samvær og tvungen mekling i saker med vold eller mistanke om vold.

Forslag fra Høyre:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av vilkårene for bruk av evigvarende kontaktforbud, slik at terskelen senkes og hensynet til ofre i større grad vektlegges.

Forslag fra Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen levere årlige stortingsmeldinger om myndighetenes arbeid med å sikre et helhetlig vern mot vold.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sikre gjennomføring av pålitelige forekomststudier om vold og overgrep, som omfatter livsløpet fra barn til voksen og til de eldre, og som også inkluderer ulike minoriteter.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen iverksette konkrete tiltak for å sikre en helhetlig og inkluderende seksualundervisning til alle barn og unge.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for at barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer eksplisitt vektlegges som viktige målgrupper for seksualundervisningen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sørge for at barn og unge som bryter med normer for seksualitet, eksplisitt vektlegges som en viktig målgruppe for seksualundervisningen.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sørge for at kjønns- og seksualitetsmangfold samt vold og overgrep sikres som kunnskapsfelt i rammeplanen for lærerutdanningen.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen sørge for at ferdigutdannede barnehage- og grunnskolelærere, samt andre yrkesgrupper i barnehager og skoler, tilbys etterutdanning og/eller kurs i kjønns- og seksualitetsmangfold, normkritikk samt vold og overgrep i et skeivt perspektiv.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sørge for at det satses på forskning som vil bedre kunnskapsgrunnlaget på levekår og ivaretagelse av rettighetene til barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med flere målrettede tiltak rettet mot flere utsatte grupper, herunder personer med funksjonsnedsettelse og kvinner i aktiv rus.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Tilråding II og III fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Tilråding IV, V og VI fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre. Tilråding VII fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen utrede forslag til lovfesting av kommunale handlingsplaner mot vold i

nære relasjoner og sende et lovforslag på høring innen våren 2025.

II

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024 igangsette et prøveprosjekt i minst ti kommuner av ulik størrelse, med sikte på å innføre et universelt intervensjonsprogram rettet mot førstegangsførelse i løpet av første halvdel av planperioden. Regjeringen bes komme nærmere tilbake til finansieringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.

III

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2024 utrede og fremme forslag til tilstrekkelige lovhjemler som sikrer at kostnader knyttet til reiser til og fra krisesenter blir dekket.

IV

Stortinget ber regjeringen i løpet av planperioden (2024–2028) utvide målgruppen for barnehusene til å gjelde mistenkte barn, innenfor de lovbruddstyper som gjelder for utsatte.

V

Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvdel av planperioden (2024–2028) utrede og komme tilbake til Stortinget med et forslag om å utvide målgruppen for barnehusene, slik at også barn mellom 16 og 18 år kan få tilrettelagte avhør på lik linje med andre barn.

VI

Stortinget ber regjeringen gjennomgå reglene om dødsstedsundersøkelse når barn dør plutselig og uventet, og vurdere behovet for lovendringer.

VII

Stortinget gir sin tilslutning til at det gjennomføres en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner i tråd med hovedlinjene i Prop. 36 S (2023–2024). Innsatsen mot vold og overgrep trappes opp ytterligere i planperioden.

Oslo, i justiskomiteen, den 16. april 2024

Helge André Njåstad

leder

Ingunn Foss

ordfører